

॥रुक्मिणीमंगलकाव्यम्॥पत्रे॥४०॥

१-३७

॥श्रीकृष्णायनमः॥वंदेश्रीवल्लभाचार्यत्पुष्टिमार्गप्रवर्तकान्॥यत्कृपालेशमात्रेणकृतार्थाःस्युःकलौनराः॥१॥मया
वादमहान्धकारदलनःसद्रक्ति संस्थापकःश्रीकृष्णस्यमुरेवन्दुरेवजगतिश्रीत्मप्राप्त्योभवत्॥जीवेद्धारकृतेजस
दुरुतरस्तव्येऽखिलैर्वैष्णवैर्ध्यायिलक्षणादेशितस्यतनयंगोपशापुत्रप्रियम्॥२॥जीवानांकृत्रकर्मप्रकृतिगुणवृ
त्तस्वात्मनामंगलायसंसारंधंतमोऽस्यभ्रिजपदभ्रजनस्येक्षणंसंददन्यः॥स्वामिगोभिःपरेशोव्रजजनसुखदोव
ल्लभस्यालयेभृङ्गदेतंविठ्ठलेत्रंजनद्वारणपदंसर्वकामप्रपूरम्॥३॥यंनेतिनेतिगदतिश्रुतिरात्ममूलंयत्पादकल्पतरुः
मेवशिवाजमुरव्याः॥ध्यात्वाभवत्सकलकारणकारणतंभक्तैकगम्यमभ्रवयदुनाशमीडे॥४॥श्रीकृष्णाराधिकाका
न्तमेघद्वयमंमनोहरमं॥वंदपीतांबरंप्रलोचनंनेदनंदनं॥५॥श्रीराधांकृष्णचंद्रस्यप्रियांविद्युभिर्भारमाम्॥धात्री
रमाशिवादीनांकारणपरमांभजे॥६॥वंदकृष्णसच्चिदानन्दगात्रंराधाकांतराधिकायारतंबै॥वर्हिपीडुंवेणुनादेन
गोःस्वर्गापैःसाकंमोदयन्तंब्रजेमाम्॥७॥निष्यानीयसुतघनसुहृदेहगोहकुदेत्रोसंप्राय्यैकोत्तरनखमितंदुःख
जालंस्ममद्रोः॥ज्ञात्वाचार्यैर्मधुरमुरलीनादपुक्तैःपवादैश्रीकृष्णारख्यैर्भजनसरसींपूर्यमानांप्रतस्ये॥८॥
कृष्णन्दुलालाकिरणाननादिसंसारघोरांधतमोरिपून्वै॥आत्मारणोत्कृष्टासकारणमाभिसुखप्रदान्मत्तचको
रपेयान्॥जन्यान्यभाग्ययोर्भोऽभ्योऽभ्योःश्रीश्रीयोरहम्॥वक्ष्येगांधर्व्यमुद्रांरुक्मिणीमंगलावहयम्॥९॥
मायागुणास्तदमूढधीकाहंकृष्णस्यपरात्परस्यवै॥भैष्याश्चपाणिग्रहणानुवर्णनंमायागुणातीततरंधलैकि

यद्यथैहमन्दमतिस्तथापि मत्कृतं माकृष्णविवाहवर्णनम् ॥ प्रविष्यतोशांघ्रिसरोजतत्त्वययोवेदिविदोपि ना
 विदन् ॥ सदिसेविनासतांमुदेमंडवरोक्तिवद्भवम् ॥ १२ ॥ प्रमोयद्यपि दुर्जनायमसमास्तिष्टन्ति दापेक्षणाः कुर्वन्ति
 पिनिजात्मदेववमागः कृष्णापयामेडनम् ॥ सर्वाथालिकंस्तदुरितारिकृष्णभक्तिप्रदंसमरंजूककूशयुतास्त्यजंति
 किमहोदेहनराः स्वष्टदं ॥ १३ ॥ मन्दः कवीनांहीरेलविनायज्ञः प्रार्थीगिमिष्यामुपहास्यतामहम् ॥ उदग्रलभ्येहिफलेवि
 मोहतः खवेचिथोद्वाहुरलसमीहया ॥ १३ ॥ मूकं करोत्याशुकविंयथा घुवंपंगंगिरिलंघयतरुणयथात् ॥ यस्य
 कृपातंत्रजराजनन्दनं वंदे सदानन्दनुरमापतिम् ॥ १४ ॥ महाघ्रिपालोप्यमृतायसानेः पातोपिसुभ्रातृकराभवे
 नृणाम् ॥ ब्रह्मास्त्रघातो गिसुखायते यतो नुकंपषातंप्रणमाम्यहं हरिम् ॥ १४ ॥ तद्वाचा मुपयोगपवजनतापापाप
 हायत्रवैश्लोकं श्लोकमबद्धवत्यपि हरेः कृष्णस्य सञ्चितनोः ॥ कीर्त्यैकान्यभिधेयकानिसुधियः शृण्वन्ति गायन्ति
 तन्नित्यं मोदयुतावदंत्यहमतः प्रोत्साहितस्तद्भवे ॥ १५ ॥ राजासीह्रीष्मनामा खिलरिपुभयदः कुंडिनेशो विदर्भ
 देशे वीरो महासाधनदजलपती न्हादिभि लोकिपालैः ॥ तुल्यैश्वर्यः प्रजानां विधुरिव सुखदः सर्वेश्वरत्वात् भवेत्ता
 ब्रह्मण्यः पुण्यशीलो निखिलनिगमगः कृष्णसेवानुरक्तः ॥ १६ ॥ रुक्मीघोरोनुजोरुक्मरथ इति ततोरुक्मबा
 हुश्चरुक्मकेशो योरुक्ममाला विषयविषरताः पंचपुत्रास्तुतस्य ॥ ७ ॥ नासन्कृष्णारयो वैहृदयदमरतस्यन्द्रियाणि
 वदुष्मस्तषामासीच्छसां त्याहीरेहृदयगृहारुक्मिणी श्रीरिबाधेः ॥ १७ ॥ दृष्ट्वापुत्रीं मुखजितविधुं केजेनत्रांम

१

१

नो ज्ञासाक्षाद्दृक्ष्मीं मृदुतरतनुं श्रीष्मको चिंतयद्दे ॥ कन्ये षोभस्विरुगुणवती दोषहीना सुलक्ष्मा कस्मै देयेति च हृदि
यदानारदंतद्दुर्मा ॥ १८ ॥ दृष्ट्वैव तं वेदविदां वीरिष्ठं मुनिं महाभागवतं नृपेद्रः ॥ उत्थाय पादौ विरसा प्रणम्य निवेद्या चित्वाक
न्यसासनाग्र्य ॥ १९ ॥ प्रच्छात्य पादौ तद्वयः सभावेराजा बहन्मूर्द्धनि गंधमात्यैः ॥ प्रसाधनी राजनतश्च दिव्ये हनोत मूर्ध्नि
सुतं सुतर्ष्य ॥ २० ॥ एवं समर्थो ज्वपदौ स्पृशन्मुनिं मुवाच श्रीष्मो प्रगवन् जनैः फले ॥ लब्धं मया दर्शनं तस्त्वप्रभोकेरा
मि किं स्वात्मरतस्य द्वीर्शनश्रीः ॥ २० ॥ ततः प्रसन्ना मुनिराशिषो ददौ शत्रुक्षयो राज्यसमृद्धितासुते ॥ गोविप्रनारायण
पादसेवने बुद्धिदृढा श्रीष्मन्पुत्रसद्यशः ॥ २१ ॥ दत्त्वा शिष्यस्तं स मुवाच नारदो राजन्समाश्रुत्य तवात्मजा मिह ॥ समा
गता इह त्वला कनायता संदर्शये होममपुरया तु त्वाम् ॥ २२ ॥ इत्यं समाश्रुत्य मुनेर्वचो नृप उवाच यत्नीं सनंथां समान
य ॥ श्रुत्वा विदग्धश्चो गृहं तं रजगा मराज्ञी दुहितुः समीपके ॥ २४ ॥ उवाच माता मुनये प्रणां प्रकुर्वदिरात्युत्रिप
दारविन्यम् ॥ स्पृष्ट्वा स्वमूर्द्धां जगदुत्तरं तेपतिं प्रदास्य तनुलं मुनींशः ॥ २५ ॥ सा कृष्णा पादौ बुज्जलीनमानसं हंसाविद
भेदासुताज्ञया प्रसाः ॥ ध्यात्र्यासमं वंदितुमाययौ मुनेः पादारविन्दं यदुनाथकाम्यया ॥ २६ ॥ न तो मुनेः सासमुपस
रुक्मिणी ननाम पादौ कमले बभार्गवम् ॥ मुनिस्तुतामात्मसमानरूपिणीं दृष्ट्वैव लीनं नृसुरववारिधानं प्रहृतं ॥ २७ ॥
प्रेमाश्रुमंचन्य लकावृतां गौद्रवन्मना गहृदवाकविवर्णः ॥ नैवाशक द्वीष्मसुतां सुरर्षिः समीक्षितुं प्रेमसमुद्रमग्र्य
॥ २८ ॥ इति श्री द्वाविडकान्हजीभट्टात्मज बालमुकुंदप्रहृदविरचिते रुक्मिणी मंगलाकाव्ये प्रथमः सर्गः ॥ १ ॥ धैर्यं

मनसि

समालंब्य ततस्तु नारदा विदर्भराजन्द्रसुतां विलोक्य सः ॥ विप्राजयतीं ककुभः स्वशाभ्यामादाकुलातकयदा
३५ ॥ मे देवताम् ॥ १ ॥ ३ ॥ शचीश्वरी हीरतिवाव्यसुधीतीशकुंतलाद्याः प्रतिमानवास्याः ॥ अलौकिकामेनुविभ्रातिप्रीषजारमा
पराविर्येषु नाथशर्मणे ॥ २ ॥ इत्ये निचिं त्या ३ ॥ ५ ॥ मुनिस्तुरुविभिणी संश्रुणन्तोरजवरस्यसांदरः ॥ कृष्णः पतिस्तस्ति सुत
समः परब्रमा द्वयानन्तपरात्मयाद्वितः ॥ ३ ॥ सच्चिपरानन्दतनुर्हृदीश्वरो नानाचतारस्य निदानमव्ययं ॥ वैदः समस्तो
निधय आत्मनामात्मास्वेलनाः प्रकृतः परात्परं ॥ ४ ॥ गोपे ब्रजे श्रीडितियोनित्रासखी गोपैश्च गोभिर्ब्रजराजनन्दनः ॥ म
नुष्यली लोमथुरापुरे सदा श्रीद्वारिकायां नृपली लया निजैः ॥ ५ ॥ प्रादासिताष्टम्यजभन्दजे दिने त्रानीत्सुतोच्चगेष्टे
॥ लगे तुलाहरी लिंगेष्टगृष्णाभराहो गुरोलाभगतेद्वारात्रके ॥ ६ ॥ कारागृहे यो वसुदेवपत्न्यां जातेरित्रारं वा जगदाथवा
हुः ॥ पीतांबरं दिव्यकिरीटं मालावतंसकांच्यंगदन्पुराव्यः ॥ ७ ॥ ततो निशीथरिपुराजतोभरं प्रीतेन नीतो जन
केन गोकुलम् ॥ तत्रावसनं श्रीब्रजराजमंदिरे लीलां स्वकीयां प्रकटीचकार्यः ॥ ८ ॥ कंसेरितांतत्रवकी जिघांसयास
मागताहालहालाविलस्तना ॥ बरांगनां केविनिधाय तं शिशुं दत्त्वास्तनं मुक्तिमवाप दुर्लभाम् ॥ ९ ॥ प्रे स्वस्थिते गो
पकुमारकेवृत्तः पदाज्वघाताच्छकटं न्ययातयत् ॥ नन्दांगणवालविनोदमीचरनहलस्तृणावर्त्तमरिंजघानखे ॥
१० ॥ तस्यैकदा ललयतीमुखं प्रसक्तैकान्समस्तान् ददृशे विष्टप्रतः ॥ निमीत्येनेत्रमृगलोचनात्मजं कृष्णं हृदि
ग्यतदासविस्मिता ॥ ११ ॥ मधुपुष्पीवासुदेवो नत्वार्थयदादरान्मुनिप्रेम्णा ॥ कुरुसुतयोः संस्कारंगत्वानन्दव्रजं

३

२

भगवन् ॥१२॥ इत्थं पुरोधाय सुद्वनोदितो द्विजाति संस्कार विधिं वलेशु योः ॥ कर्तुं ब्रजे साय प्रपागतो धितो गगो ब्रजे
 शनत दर्शय मथितः ॥१३॥ दृष्ट्वां केन दपल्याश्च पलतर शिशुं चंचलावर्णं शुभ्राभासं जीमूतकृष्णं मुतिरथ पुल
 कलेदकं पावतांगः ॥ मुच भेत्रासु धारां सुशिथिलहृदयः स्वधवाक् भिन्नवर्णो ब्रह्मानन्दे न्यमज्जत सरिदिवजलघो
 नामरूपे विहाय ॥१४॥ सूर्यानन्तप्रकाशो विधुयात सुभगः कोटिका मप्रकामः सान्दानन्दा मृताब्धीरुचिरघनतनु मेहिजाल
 स्थहन्त ॥ काकस्मादुपेतो ब्रजमुविहृदं कृष्णमालोक्य गगो वाणीमुक्तेति लीनः पुनरमृतनिधौ हृद्वयो गोचरे सः ॥१५
 ॥ धैर्यं धृत्वा सबाधो ब्रजपति तनयं नैकधा तर्कपन्नतु किं सद्भाग्यमरद्राव ननबकुसुमं किं दगंतर्भपुंजः ॥ सदसार्चिः कि
 मका बहु समयकृता हं मते नाशकत्रीति त्वं वेदान्तवेद्यं किमथ नु मृतां प्रेमजन्मावनीयम् ॥१६॥ नन्दे नोक्तो द्विजत्वं कुरु
 मप्रसुतयानामियुक्तं द्विजाति संस्कारं गुणमेवां हप्रितितंदनयोः कर्तुमापो गृहेन्तः ॥ दृष्ट्वा वै तो कुमारो परमसुखनिधी
 गारकृष्णो विहीनो हं जातो नामरूपा किमर्थं मं कथयाम्य घनन्दं यज्ञाधाम ॥१७॥ मायातीता कर्मकृतिगुणवसते
 सच्चिदानन्दमूर्ते नाहं नामास्य ज्ञानुं प्रकृतिगुणमति सुसुतस्यक्षमो ज्ञः ॥ इत्थं ब्रूयांत दे प्रारिपुत्रयचकितं मां वदिष्यं
 ति गोपाः साक्षुद्विमौपति त्वाप्रणति मकरवं च न्प्रहोन्त मेव ॥१८॥ यद्वासा प्रातिसूर्यानलविधुसहितं विश्वमंतवीर्यहिर्यत्पादौ
 ध्वात्वा मनोजे विधि शिवपुरुहताद्य प्रीयुः सकामाः ॥ निष्कामाः प्रेमप्रक्तिं जयजयवचने वेदमूढा चित्तौ धिर्यः सोयं न
 न्दसूनु मम कथमभव भ्रत्रयो गोचरो हो ॥१९॥ यस्मादेषः परयोः प्रकृति परतरो वेदगुरुः सरामः स्वीयामाश्चर्य ली

लोत्रं त्वयि मुर्वेने दृश्यन् नन्दपुत्रः ॥ आत्मीयानां सुरवायक्षितिपरदनुजान्नाशयन्कालत्रात्तयातस्मात्कृष्णस्य सर्वश्रु-
 तिगदिनमहं कर्मैकुर्यायथावत् ॥ २० ॥ एवं विचार्य सत्रं विरीत्रायोरामकृष्णयोः ॥ संस्कारं करोत्सर्वस्वस्तिवाचनपूर्व-
 कम् ॥ २१ ॥ सूक्ष्मालकावृतमुखा लुमनोहरश्रीः शार्दूलदिन्यनखप्लुषितरत्नमालः ॥ कंचीविराजितकटिवरूपरांध्रि-
 गोपीमनोहरतिजानुकरेश्वरलन्यः ॥ २२ ॥ वदः कदाचिद्यउलूखलेवचान्यपातयतौ यमलार्जुनौ व्रजन ॥ सूर्यन्दुतारो-
 दाधिखंडसंयुतं मृतप्रक्षणे लोकमंदरीयन्मुखे ॥ २३ ॥ नीलांबुदाप्रस्तुडिदंबरावृतो वृंदावनेयः स्वसहस्रकेलिभिः ॥ बंशी-
 निनोदः सुखसक्तिचारयन्सराप्रोचति गोपालकैः ॥ २४ ॥ वत्सपुवत्साकृतिमागतं महादैत्यं जिघांसे छुमपातयद्वने ॥
 कपित्थकानां चरणप्रगृह्यतं यो लीलया गोपसुतैः सुत्रैः सुतः ॥ २५ ॥ यश्चैकदा गोपसुतैः सहा प्रजडक्रीडन्ययौ सूर्यसुतां स्व-
 वत्सकान् ॥ नीरंतरे पाययितुं बकासुरं प्रगृह्य च यौ समदारयद्रिपुम् ॥ २६ ॥ वृंदावनेति रमणे प्रगवात्प्रभाते क्रीडन्समं-
 हिसखिभिः शयिरूपदैत्यम् ॥ गोवत्सपालगिरिमाश्राजघानकंठे गत्वा दृशाथनिजवत्ससखीन् राक्षस ॥ २७ ॥ अचोर-
 यद्वत्सपवत्सकान्विधिर्यदात्तदागोकुलवासिनां मुदे ॥ घातुस्तु माहायवभूववत्सरंस्वयं यथावत्सखिवत्सरूपभृत्
 ॥ २८ ॥ आशीविषं बहुसमैः कृतवासमर्कपुत्र्यां प्रसह्य प्रगवान्विमदं चकार ॥ कृत्वा फणासुनटनं सुरवयन्स्वकीयान् दा-
 वानलाद्ब्रजमरक्षदसौ निशीथे ॥ २९ ॥ कृत्वा वेषं विचित्रं स्वललितमुरलिगायनाच्चारयन् गान्हीं हींकारांश्च कुर्वन्स-
 रमारवनिताधैर्यमामोचयन् ॥ दृष्ट्वा पुष्टाः सुतृपाः ब्रजमिनदुर्हितुः शपयन्साद्ब्रह्मलोन्विः क्रीडनगोपालबालैः सु-

३

३

सुखयतिसकलान्गोपगोपीजनान्खान् ॥३०॥ कंसेरितंगोपवयुर्धरं महादेसंप्रलंबं स्वजिष्वांसयागतम् ॥ छलान्महो-
 छंसधृतारिरामकंजघानरामस्य करेण योश्चमम् ॥३१॥ गोपालमजैः कामनयाफलस्ययः संप्रार्थितौरामयुतोययौत्वम्
 ॥ लोकद्विपरासप्ररूपधनुकं हत्वा करोतालवनं सुखस्थलम् ॥३२॥ गोपीनामाल्महेतोर्ब्रतहितवादिदरात्कत्यउषः कोलेकु-
 र्वतीनाहिकामं निजचरणारतिपूरयित्वाथगत्वा ॥ दीक्षाशाखांस्वमित्तैर्निखिलभुवनराउन्नपाश्यापदेशान्तदाराभंगृहीत्वा
 मखजनितमदं योहरद्वात्मणनाम् ॥३३॥ शक्रं गर्वधराधि रूढमनसं लोकेश्वरं वायुभिर्भुनैर्वा रीधरेः क्षणाल्लयकरैः स्थू-
 लास्मकीलालकम् ॥ वर्षन्तं ब्रजविपूवाय रूषितं यागह्यवाघो हरिः कृत्वा गोद्धरणं स्वघोषसुखदोनिमानरहितमेवाकरो-
 त् ॥३४॥ द्वादश्यां निशिपारणाय यमुनां स्नानुं प्रविष्टं बलाद्भूत्यः पाशाभूतो नयद्ब्रजपतिं बद्धांतिके स्वामिनः ॥ तन्मोक्षाय
 गतं परेशमप्रयंगोपेद्रपुत्रमुदादृष्ट्वा पाशाधरोर्नयन्निपतिं कृष्णब्रजे शतथा ॥३५॥ ब्रह्मेवोन्नजयाभिमाननगसंरूढास-
 भूमानहावृंदारण्यपुरंदरो ग्यललनारलैः स्वगोपीजनैः ॥ रात्राविन्दुमरोचिजष्टतमसिस्वर्ग्यगनामोहयन्नेमेकस्य ॥३६॥
 पलाशि काननवृतसूर्यात्मजायास्तटे ॥३६॥ गोपीनां रासलोलांसहमसुरमहनशांखचूडं वनेतन्मौलिस्थं रत्नमुख्यं बल-
 करकभलेयोर्पयत्प्रयत्नानाम् ॥ कंसादिष्टं त्वरिष्टं ब्रजसुखमसहं गोमरब्रह्मत्रासुं सायंगोष्टे जघान ब्रजजनसुखदो-
 गोकुलेशात्मजो जः ॥३७॥ अंबावनेन नन्दपदप्रसंशयं निहत्य पादेन बलस्यपश्यंतः ॥ तस्माद्ब्रजे शतं महुं मुनिश्चरत्तापा-
 दरक्षद्गवान्निशीथके ॥३८॥ गोबद्धिताद्रौ नृपचाररूपतः क्रोडारतात्त्र गोपकुमारकां ग्विले ॥ सुंघन्हरन्व्याममहासुरो

यमुनायां ३

हतः कृष्णो न गोपाभयतो विताभरम् ॥ ३६ ॥ केशी तु कंसासुसमः समागतो जिघांसयाश्चाकृतिरात्मनो ब्रजे ॥ प्रा
तर्ह तो नन्दसुतेन तन्मुकुं रेवदत्वाभुजं मृन्मथवाजिवक्षणात् ॥ ५० ॥ नीतस्ततो सौमथुरां स्वफल्कजाकुरे
णमित्रैर्विचरन्करणयः ॥ कंसस्य मृत्योरजकं महाशठं जघान तस्माद्हरद्वारांवरम् ॥ ५१ ॥ तं सौचिकं यः समनु
ग्रहीतवान्मालाकृतंचष्टवरेणसेवकम् ॥ चापंबभूजाशुमहादृढं रिपोस्तखंडकेनैवजघानदैत्यकान् ॥ ५२ ॥
कृष्णागोपैः स्वपुत्र्यां निखिलमणियुतस्वर्षहभ्यां चितायां पुंभिः स्त्रीभिः समं तात्सुनयनचखकैः पीयमान
मृतास्यः ॥ गच्छन्नानन्दमृतिर्नृपपथिपरिहासेनकुज्वांसृशान्यश्चकेतूर्णैरमां गीसरसमलपजालेपमात्रेण
तुष्टः ॥ ५३ ॥ रोगद्वारगतं मतंगजवरं हत्वा तथा हस्तिपात्रं गं यानुपयोक्षणेन हतवान्मलभांश्चकंसं रिपुम् ॥
वंदेतातपदं विमुक्तनिगडं वृष्णींस्ततोवर्द्धयद्गत्वा ॥ वंतिपुरं श्रुतीरधिगतः सां दीपिनेः सांगंकाः ॥ ५४ ॥
शुभ्रत्नप्रवादिभिः सुखैरमेद्योतमैर्वासुधांगोविदारणतः प्रगृह्य भवनेवर्षद्विग्वद्वितारपोत्तमा ॥ विद्याद्विष
वंतीसप्रस्तपुरसार्थप्रापकावेगतः श्रीसां दीपिनिपर्वतादवतरंती कृष्णसिंधुंगता ॥ ५५ ॥ जघीत्सर्वंगुरुद
क्षिणार्थं ययाचञ्जानम्यगुरोः पदं यः ॥ गुरुः सुपुत्रं जलधो मृतं तं संमंत्र्य पत्न्यावरथां वभूव ॥ ५६ ॥ प्राप्नोवारि
निधेस्तटं जलधिनागत्वाचितः प्रार्थितो हत्वापंचजनासुं जलनरं तद्देहजकंबुकम् ॥ आदायाथययौ यमस्य
नगरीं तेनारहात्कजितो नीत्वाचार्यसुतं न्यबदयद्सौगुर्वर्हिणार्थं प्रभुः ॥ ५७ ॥ आश्रुत्यजामातृवधं जरासुतः

प्राप्तस्त्रयेविंशतिवाहिनीयुतः॥ पराजितःसप्तदशाजितोऽच्युतैर्मुक्तोऽपचक्षुश्चवलेनवस्तवत्॥४०॥ मूच्येस्त्रि
भिःकोटिभिरायथोपुरीश्रुत्वाजिवीर्यवनेमृद्येद्यथा॥ अस्मीकृतेसौमुचुकुंदलोचनस्थितेनकृष्णानशिवेनकाम
वत्॥४६॥ मुक्ताखण्डेनोलस्फटिकभक्तारक्तरेणुप्रवालवैद्यैर्हर्म्यलक्ष्मिर्नवभिरधिकृतां दर्शयामासिदिमा
म्॥ स्वःशित्याश्चर्यंदांस्वांजलनिधिपरिखांयाद्वेष्यःपुरीपठसंस्तेत्रैलोक्यनाथोभवतुपतिरतःपद्भजेतप्र
जाय॥५०॥ हिलान्यचिन्तांदुरिताब्धिद्वारमेतमेवचित्तेविनिधायचित्तय॥ गायानुतस्यैवगुणान्ननोज्ञान्मजस्र
कोयेनतमेवसत्पतिम्॥५१॥ तंभक्तवत्सलमजेशानुतंस्वपृथ्व्यवश्यंमेशमखिलेशमनाघन्तम्॥ सच्चिद्वनंनि
खिलवेदशिरोभिरीमपादंभजस्वब्रजराजसुतंहिमांक्षि॥५२॥ इतिश्रीमद्राविडकान्हजीभयात्मजवालमुकुंदश
ट्टविरचितेश्रीरुक्मिणीमंगलारव्यद्वितीयसर्गः॥२॥ इत्यंमुनेनन्दकिशोरलीलाश्रुत्वावपादौप्रणनाममूर्द्धा॥ हृदा
ययौकृष्णपदारविन्दंगंगेवसिंधुंपरिपूर्णवेगा॥१॥ दृष्ट्वामुनीशःश्रवदश्रुनेत्रांद्रवद्धदेमादसमुद्रमग्राध॥ उा
मंत्र्यैश्चष्मीपुलकांत्यगीययौविदर्शाधिपपूजितपृसः॥२॥ ततोमुनिःकृष्णपदाब्जदर्शनोत्सकोययोद्धारवतींम
नाहराम्॥ सर्वर्तुपुष्पादिसमृद्धिमद्रमारुतैःस्वर्गैर्हनिमिवाचरंतीम्॥३॥ दिव्यांसमुद्रपरिख्यांमणिरुक्मभोगां
त्प्रशशक्रंवरुणान्तकवित्तनाथैः॥ द्वारस्थितंबलिकरैरभिपूजितांतांबैकुंठतोतिरमणींसकलध्वदकाम्॥४॥ प्राक्तु
लभकंजसरसीशुककेकिष्कंगहंसादिरावूरुचिरांभुवनैकधन्याम्॥ निभ्रेयसःक्षितिमंशपवृषैकसत्रयंलो

लोकोत्तरा निखिलभाग्यचयैकलभ्याम् ॥५॥ तो द्वारिकां कृष्णपुरीं प्रमोदादा लोकाय मोदं परमाभवाय ॥ द्वारावती
शक्षणकांक्षयासयमोत्तरं तद्भवनं प्रवापहम् ॥६॥ तस्य हिरेर्भवनमिन्दुसहस्रशोचिविप्रो विलोक्य परमां मुदमाप्य
चाय ॥ तस्मिन्दद्रीहृदये शमतीवरस्य सिंहासनस्थमभवद्यदुनाथमीडम् ॥७॥ सच्चिद्वनं विधिशिवादिभिरारम्भ
मैधैया लुपादमविलम्बमात्मनाथम् ॥ जन्दिमूतिप्रवलाक्यवभूवलीनजानन्दसिंधुसुनदीवसनारदोव ॥८॥ तेना
रदं द्विजवरसविलोक्य दूरादथाययादवकुलैः शिरसाननाम ॥ संबेश्वरत्नकनकासनजादरणसंपूज्यसज्जनपतिः
शिवमाश्वपृच्छत् ॥९॥ दृष्ट्या त्वदागमनमद्यफलं जनेनेलिब्धत्वं दंघितलसेवनवः सुरर्षी ॥ तीर्थकृतं मम गृहं चर
णादकेनपूतेनयादवकुलंभवतापुनीतम् ॥१०॥ संमोर्ध्वं तं मुनिचरं परमान्नकेन तांबूलगे घवमात्यसुचैलकेन ॥ सं
पूज्यपादयुगलंशनकैः स्पृशन्सः कृष्णोजगादभगवन्कुतजागतोसि ॥११॥ आत्मात्तमांगमवितुंचरतः सतां स
धर्म्यं हिरेर्वचनमात्मगुरोः परस्य ॥ शुत्वाहनारदमुनिर्निजनाथदैवं प्रासेजकुंठिनपुरादहमत्रकृष्ण ॥१२॥ दृ
ष्ट्वाविदर्शनपतेर्दुहितां मृगाक्षीं विबोष्टकुंदरदनां मृदुकंजदेहाम् ॥ अंकोन्हिते दुवदनां शुभशीलरूपौ दार्योऽनु
प्रांकसुमतिं शुवनात्तरागीम् ॥१३॥ मेनेतवप्रियतमां कभलां नलोकेजातां सुलक्षणयुतां स्वलरुक्मिर्णीवै ॥
अत्रागतः कथयितुं मया विवाहं कुर्वीशचितिवितरन्मुखमाशु ॥१४॥ हीवाच्छतद्रुतिशकुंतलिकां विवेन्द्रप
त्नीवशिष्टदयिताशतरूपकायाः ॥ प्रेष्मीपुरवंममविलोकयतः कुरुपाप्रांतिवृत्तकिमघुनावतताच्छ्रियते ॥१५॥

श्रीनारदस्यवचसाकमलांविदर्शराजेन्द्रजांखसदृशीभवगस्यकृष्णः॥उद्धोहुमाइहृदयंविदधेथवित्पपाणिप्रगद्य
पगवान्समुवाचत्याजात्॥१६॥मुद्गहिष्यामिविदर्शपोपदामह्यंप्रदास्यत्पृष्टिवर्यंभीष्मजाम॥नोचैदुरिष्यामि
वलेनपमजांतथ्यंकीरिष्यामिसवद्वचोवरम्॥१७॥आपृच्छकृष्णमुनिराटतदंघ्रिपद्रेसमावेत्प्रमनोयथोसः॥
संप्राप्यपूजांपरमेश्वरणकृतांपशंसन्विधिलोकमाशु॥१८॥इतिश्रीद्राविडकान्हजीभट्टात्मजवालमुकुंदविर
चितेश्वीरुकिमणीमगलाख्यतृतीयसर्गः॥श्रुत्वामुकुंदस्यगुणानपराक्रमौदार्यक्षमाशीलदयावत्सादिकान॥
रूपंचक्षुर्धर्मप्रियालयंमेनेरुसंपतिमात्मनेहित॥१॥अध्मीतदारभ्ययदूतमात्येजग्राहसाश्रीप्रागवतं
व्रतंहृदा॥त्यक्तान्यभोगान्सलिलातिचातकःस्वात्यंबुलब्धैपवनादनंयथा॥२॥वाचाहरेनीचिरताम्रबत्स
दाकायेनसाकृष्णपदाजसेवेन॥गृहान्तेदाष्टमलक्षितेस्थिताप्रियस्यनामानिरटस्यत्यहन्निशाम्॥३॥प्रातःस
मुत्थायचकृष्णमानसाकृष्णार्चनंसंदधतीविधानतः॥आनन्दमग्राहृदिकृष्णलाभतःपूजांविसस्माहरेःकृ
तांकुचित्॥४॥रताम्रवेद्वेष्यवविष्ठाशास्त्रयोःश्रीमत्तुलस्यांहरिपादसेवेन॥गंगेनकन्यादिनदीपुवेष्यव
व्रतेचसाकृष्णपतीरूपासती॥५॥विच्छध्वनंचन्द्रमृगेंद्रनीललीलाकुम्भेगानवलोक्यदूरात्॥सेपूजयामास
सदृष्टदेहोपांगोपमेयान्कविभिर्हिषैष्मी॥६॥प्रसन्नचित्ताविचरत्यहर्निशंश्रीकृष्णपादारचनकर्मणिद्रुतम्॥
निघ्रायकृष्णहृदिकृष्णवाससासासंवृताकृष्णकवावृतानना॥७॥सुकृष्णशंखासितरत्नभूषणमनोज्ञकृ

ष्ठा स्तरणासितेक्षणा ॥ कृष्णान्यदार्थान्मुरागसंयुतविलोकया मासनिजेधरेहया ॥ ८ ॥ कृष्णो ज्ञानाथेतिरट्य
हनिशं प्रेष्मीयथा चातक इष्टवारिदम् ॥ सर्वेन्द्रियैः कृष्णपदा कुसेवना दात्मार्षणं कृष्ण घवायसां करोत् ॥ ९ ॥
कुमारिकातामवलोक्य मातारो प्रातापिता येच सुहृत्परो घसः ॥ विवाहयोग्यां नरलोकदुर्लभां धिन्ताकुलास्त
कृपया प्रवनहृदि ॥ १० ॥ कोटिनभां कोटिविधुल्लसन्मुखीं वरांगकान्त्याकमलात्रयप्रदाम् ॥ सुरवाब्धिरूपारतिको
टिमोहिनीं गुणनशीलेन हियात्मनः समाम् ॥ ११ ॥ वैदर्भमुख्या नृपतीन्द्रनन्दनं सद्भात्ररूपप्रतिपदुणाकरम् ॥ संवि
त्तया मासुरलसमेत्येतुत्यायदातुं नुरुक्मिणीं सुताम् ॥ १२ ॥ विस्मृत्य सर्वेखिलुनारदोदितं कृष्णः पतिस्तेस्तु
सुतवचोद्यति ॥ विचारयं तोपि नृपात्मजंतदा प्रापुर्नभैष्यागुणरूपतः समम् ॥ १३ ॥ अस्यासमानं क्षितिपात्मजं
क्षितौ नक्षामतस्मात्तुवरं स्वयं वदे ॥ प्राप्नोतुकन्येति विचार्यमानसे कुर्युस्तदानीं नगरे स्वयं वरम् ॥ १४ ॥ कृष्णं
पतिं मतनयासं प्रेष्यति स्वयं वरे द्वाखतीश्वरं नृपान् ॥ विहाय स्वष्टेति विचार्य श्रीक्ष्मकोराजापिमेन हितमात्मना
सदा ॥ सुलाययुर्भूतयठस्वयं वरं प्रेष्मीहया कामरुजाकुलाष्टशम् ॥ चैथः सत्राल्यः सविदूरथोजरासंघे
कुजपौंडकदंतवक्रको ॥ १६ ॥ येन्येनृपास्तत्र समा ययुर्मुदासमर्थवाहध्वजनीयुतास्तथा ॥ देवासुरायक्षनिशा
चरादयोगं घर्ब किंपुरुषकिं नूरादयः ॥ १७ ॥ नानागतान्पसुरासुरादिकान् रुक्मिसमभ्येत्यसहोदरान्वितः ॥ स
मर्चया मासजलोधसांवररत्नादिभिर्मित्रधियाखिलां न्वली ॥ १८ ॥ तत्राययौ श्रीवसुदेवनन्दनः सनीरनीलां

६

बुधवारविग्रहः ॥ सोदाभिनीवरत्रयुगेंबुजेक्षणोविराजमानोगरुडध्वजेरथे ॥ १६ ॥ सुयतिपत्रविधुचामरभूषितं
एवस्थैः सुरैः कुसुमवर्षिभिरीक्षमानम् ॥ सद्रत्नरुक्ममुकुटं रुषकुंडलाभ्यमारक्तलेगलमंगदमुद्रिकाष्वम् ॥ २० ॥
मंजीरकंकणधरं त्रुभ्रत्नमालं नीलालकावतमुखाज्वमुदारनाशम् ॥ शोलालयं मणिस्तजंवनमालयाभ्यं सै
स्यैर्यतं यदुपतिं त्वभिवाक्ष्यरुक्मी ॥ २१ ॥ सर्वेश्वरत्वमसहस्रहिकच्छसन्त्यसेरक्तलोचनउमेत्राविधीश्वरस्य न
गहणतस्यपरिभावं मलं चकारवेदीशशास्त्रं मगधेशमतेस्थितौ वै ॥ २२ ॥ प्राग्यच्युतो निखिलपापवशः परेशंस
च्चिसुरवास्यमंजुशशिवादिवं दाम् ॥ कृष्णं विहायदिति जानमजत्सरुक्मीप्रेम्नापुरीषमिवशुकरकेधराया
म् ॥ २३ ॥ ज्ञात्वाविक्रमतेदिदं शिशुपालशास्त्रं वाहैद्रथाद्यसुरक्षयगतासुरस्य ॥ श्रीभारमजस्ययदुनाथरिपोर्महेंद्रः
कापान्वितश्चरं वरं समचोदयत्तम् ॥ २४ ॥ कृष्णावलेलकरमाहसमेत्यशक्रदूतः समर्चयपरेशमंजेशदेवम् ॥ कृ
ष्णायदूतममहानहिचेदिदानीदंश्रीसिममरपतेरितिचैहिरुक्मिन् ॥ २५ ॥ श्रुत्वा महेन्द्रवचनं पितरं समेत्यरुक्मीज
गादरभसात्यमिहागतंतम् ॥ कृष्णं समर्चयनेमस्तिविभूमस्यशोहंक्षमानदवरस्यकुलाधमस्य ॥ २६ ॥ श्रुत्वा मीष्म
कन्ठेन निजनाथदेवं कृष्णं यदूतमयुतं स्वगृहागतं वै ॥ शीघ्रं समेत्यपदयोः प्रणनाममूद्धनिन्दाकुलानहिसमी
क्षितुमीशाशासोत् ॥ २७ ॥ उत्थाय धैर्यमवलंब्य परात्परंतमानन्दमृतिमवलोक्य मुदार्चयत्सं ॥ सद्बुधमात्यम
भिरुक्मविभूषणाद्यैः समं व्यसं प्रीतिविदर्भजाध्रवम् ॥ कृष्णं पतिं स्ववरं विव्यातेक्षितिचरान्तरस्कृत्यवि

मोहितात्मना ॥२६॥ तस्मादिदानीं न हि योग्य स्वयंवर तिष्ठतिया देवेशे ॥ उपारमया तु विदर्भपुत्र्या विवाहोचित इष्ट
प्रभृता ॥३०॥ कृष्णप्रेया मन्दमतिः स्वयंवरदूरीचकारात्परिपूर्वलेन वै ॥ स्वसुस्तिरस्कृत्य हरिप्रियान्जनान्कर्मिय
थापापवत्राठसर्पिषु म ॥३०॥ तद्र किमणीदुरितगस्य विलोक्य कर्मकस्य द्विषो द्विजगणा पितरौ तमान्ये ॥ रवेदेय
युः परममिष्ट वियोगदुःखादन्नातुरा इव महाविकला सचः स्युः ॥३१॥ कृष्णस्ततो यदुपुरिसमगा द्वितर्भदेशस्थ चित्त
नयनानिहरन्स्वमूत्सी ॥ इंद्रादिभिर्देववरैः समीडितः क्षितौ नृभिर्यादववाहिनीयुतः ॥३२॥ ततस्तु सर्वक्षिति पाः
स्वकं त्कंपरं ययुः खंडित मानसा स्वकैः ॥ स्वकैरनीकैः कथयन्त उादराद्ग्रीष्मात्प्रजा रूपसामिर्देववरैः समीडितः ॥
क्षितौ नृभिर्यादववाहिनीयुतः ॥ इति स्तुश्रीमद्राविडकान्हजीमघात्मज बालमुकुंदप्रटविरचिते रुक्मिणीमंगलास्य
काव्ये चतुर्थः सर्गः ॥४॥ अथैकदा श्रीधमन्तपः सहोदरैः पुरोधसामात्यगणैः युतो गृह ॥ विचारणमसुतां मनोहरां कस्मैददामि
ति च तोत मोत्तमांगकष्ट ॥१॥ राज्ञीत दाराजवरं सुताया विवाहचिन्ता विकलं जगाद ॥ स्मृता च देवधिवचः सदर्षिणा साहर्ष
यन्ती वचनमृतेन ॥२॥ पुत्र्याः समानस्ववरस्य चिन्ता किमर्थमेषा क्रियते भवद्भिः ॥ श्रीद्वारिकायां वसुदेवपुत्रो वरो
स्तितुल्ये मुनिना पुराक्तः ॥३॥ रूपोत्तरो बुद्धिगुणैरुदारः कुलेत्तरः पुण्ययशाः शरण्यः ॥ कान्त्येन्दुतुल्ये स्मरमोह
नांगो वलाश्रयो प्रदुहितुः समानः ॥४॥ तस्मै यदा वंशा विष्णुषणा सभवे द्विरेषा तनया प्रदेया ॥ कृष्णप्रेया कृष्णसमान
रूपा कुलस्य वधैर्निजमंगलाय ॥५॥ केनापि भाग्येन ममादेरः जनिः कृतानया वारिनिधौ श्रिये बहि ॥ प्रैष्यावचं जन्म
फलं गताश्च नष्टकुलं सुपूतं पितरः समुद्धृताः ॥६॥ तस्मात्सुतेयं वसुदेवनन्दनयोग्यायतः कृष्णरतारमापरादे

वर्षिणोक्तासचकोपशकरव्रस्तादिपूज्यस्वरभस्वरःपदः॥७॥अत्रेतिराज्ञावचनंविदर्भयोराजातशान्येवसु
हृत्पुरोधसः॥प्रहर्षिताःसाध्वितिवाक्यमूर्चिरमेघध्वनिर्वहिसमूहवत्तदा॥८॥प्रीत्यःप्रमोदात्समुवाचमंत्रिणंवेश
रवशुक्रेस्तिगुरोदिनवसौ॥वैवाहिकंलघ्नमतीवसुंदरंदास्यामितस्मिन्तनयांहिविष्णोव॥९॥अथैववैवाहिकस
फलादिकमादायमच्छतपुरोहितामम॥द्वारावतीतैबरयन्तुरुक्मिणीपाणिग्रहार्थंवसुदेवनन्दनम्॥१०॥इत्थं
दित्वाद्भुतरत्नमाल्यांशुकानिहस्यश्चरथानिराजा॥अनीयतेपांप्रददौद्विजानांहस्तेलिरिवत्वाविनियस्यपत्रम्॥
॥११॥दृष्ट्वापुरोधःसुहृदःवरानिचस्तनिरत्नाप्ररक्षादिकानि॥कृष्णायदातुंनृपसतमेनदत्तानिप्रीत्याजगदुर्नपंत
॥विदर्भराजंद्रुहिच्छवत्सलत्वय्यद्भुतंनैचवरयचैतत्॥दानंयतस्त्वंनिरिविलासुभृत्सुमहेन्दवद्वर्षितिकामितं
प्रभो॥१२॥अथागतस्तत्रकुलस्यदूषणेरुक्मीहरिद्विदितिजाधमोवली॥पप्रच्छतातंकिमिदंधनादिकमानीय
वानीयतीधोपितः॥१३॥दृष्ट्वेवप्रीष्मोविकलेद्रिंयःसुतंजगादसौरैस्तनयायरुक्मिणीकृष्णायतुंमणिसफला
दिकंसंप्रेष्यतेद्वारवतींद्विजैर्मया॥१४॥तत्साधुवादश्रवणेनदग्धमुखोयथाकीदुमईष्टवृष्या॥रुक्मिवली
कृष्णरिपुस्तदाहकृष्णस्यकोपात्परिभाषणं वै॥पुरैवकृष्णारसिलब्धामानांतांरुक्मिणींकृष्णारतांविजानन्॥वै
द्यापदातुंसुहृदतिमूर्खोहयसुधावत्सजगादरुक्मीश्चसामदीयापशुपालकस्यधर्मदियेतस्यकुलाधमस्य॥
वैदर्भराजेद्रसुतानयोग्यायथात्रमेद्रज्ञानकस्यतात॥१५॥योचोरयद्वाकुलवासिनां गृहं गृहं दूषितं दुग्धदधीनि

गोकुलावद्धापिरुद्धापि जनैर्नीतज्जहो कथं सराजन्द्रसतां समर्हति ॥१७॥ यो चारयद्वात्रजवासिनां सुतेर्वने वने गौ
रिकं त्रितस्तनुः ॥ शिखंडगुजावनपुष्यभूषितः कथं सराजन्द्रसुतां समर्हति ॥१८॥ तत्रादिकेनैव च प्रारे देहं गोपि
प्रिसतेन गृहगृहयः ॥ प्रमन्द्रलुव्यस्य सहा दरा कथं कृष्णस्य योऽभा वृषलस्य वेदवत् ॥१९॥ कृष्णः परब्रह्म परेश आ
त्मना मात्मेति वैल्लोचनगोचरो नसः ॥ अष्टांगयोगे हृदि सव्या एवैव्योमेव सर्वत्रं समन्वितो विभुः ॥२०॥ न ब्रह्मणो जा
तिकुलं न प्रार्थानमित्रशत्रून् च जन्ममृत्युः ॥ न बांधवानैव पिता न माता तस्मान्मृषावागिति कृष्ण आत्मा ॥२१॥ कृष्णः
परशः क्षितिप्रारुतवेजातो विधेः प्राथन्यायदेः कुलेः ॥ इत्युच्यते तर्हि देवसच्चिद्यं भवद्भिर्निर्हिदेवकीसुतः
॥२२॥ प्रोक्ता न प्रोग्यं च फलं च सर्वं व्याप्यं तथा व्यापकरूपमत्रात्रैकमेवा द्वयमस्ति सच्चिदानन्दरूपो खिलवेदगीतः ॥
२३॥ निरजो न निर्गुण निविकरो निराश्रयः स्वाश्रयः रूपहानः ॥ युक्त्येव गीतो खिलवेदवाण्यो त्याह्यतोऽप्राप्यनिवर्तत
वे ॥२४॥ अघो घोरदामयपिंडभूतं गोवर्द्धनं तेन किं प्रघईषः ॥ किं वा जघानश्चि यमात्मान्मातृरूपांश्च कीवत्समसौ वकं वा
॥२५॥ किं वा जघानैष वेनशयुं वा खरं प्रलंबं वृषभंतुरंगम् ॥ तस्मात्किमीशो रजकस्य घातात् प्राचीनचापस्या विभं
जनाद्वा ॥२६॥ पलायितो वा जिमुखे जरासुतात्तेना यमीशः किमु मातुलस्य ॥ घाताद्भजे वा धिकृत्य गानाद्भक्तव्य
इशः कथमात्मानु ॥२७॥ द्विनद्विपादात्समृद्धयो नृपासनं गतराजकुलानयाद्वाः ॥ नयादयतानवनाकुलं न
ते तुल्या कथं वोदृशेया ग्यतांगताः ॥२८॥ यथातेनाशस्य कुलस्य भूमि यैर्विष्कृतस्या धमकर्मणा ठसदा ॥ नट

प्रिथ्यानिरतस्य काननचरस्य योग्येयमहो कथं स्वसा ॥ २६ ॥ सुवर्णवैदूर्यकवज्रप्रितिका सुवर्णसालोदशेषमध्यगापु
रो ॥ यस्यास्ति हर्म्यैर्नवलक्षकै संयुता सुवर्णनरोपुरुषैः सुसकुला ॥ २७ ॥ ब्रह्मेशशक्रान्तकपाशच्छताध्यक्षादिभिः
सुवितवत्करासभा ॥ कल्प्यांघ्रिपापस्य वज्रव्यादाः सपांडवाः विप्रसुरोत्तमाखिलः ॥ २८ ॥ शामैककणाहरवाविज्रा
गजाः रथोत्तमाः कुन्दमुकुन्दनोलकाः ॥ शंखमहापत्रकपत्रकच्छयाः सर्वेति सौवैमकरान्तमानव ॥ गते महाशिवध
योष्टसिद्धयोगिप्रामोहलंगिमागरीयसी ॥ प्राणित्वमोशित्ववशित्वकमितायस्यास्ति कितेन प्रवेक्षितोसता
॥ संप्राप्य सपतिमिप्रामधर्मविमोहितोयादवसैन्यसंयुतः ॥ राजत्वहीनो खिलमित्रघातकः कृष्णानयोम्यादु
हितुर्नपस्यते ॥ २९ ॥ कृवा सुदेवठकुविदर्श्यात्मजाविदर्श्यात्रंकुयदाः कुलंकुच ॥ तवे शित्वंकुचकृष्णराजतापि
तरुयदंसकलं विचार्यताम् ॥ ३० ॥ तस्मान्नृपोयं शिशुपालनामा प्रख्यातकर्मादमघोषपुत्रः ॥ शक्रादिस
केशरजिद्वलाव्योयोग्येठवरोमैस्वशुरात्मतुल्यः ॥ ३१ ॥ शक्रादयोयस्परितापिताययुः कृष्णस्वनाथसञ्चभा
गधौ जितः ॥ भेजेसमुद्रावर्णापुरोभयात्सथादवोरामयुतोपलापितः ॥ ३२ ॥ समागधोन्येचमहीश्वराः च
शयस्यातस्मै शिशुपालभ्रूते ॥ दास्यामिहं स्वांमिनीं वलेनवैबद्धः पिताभ्रून्निहैवत्ययं त्विदम् ॥ ३३ ॥ मू
टस्सरुक्महीहवृत्स्वामी हांभद्रास्वपित्रोः सुहृदां व्यथां पराम् ॥ दत्त्वास्तिरस्कृत्यरुपांधलाचनोलिले
खपत्रं करपीडनस्य वै ॥ ३४ ॥ विनाहलं त्वयमूज्जिष्णुकूपक्षकवौ विष्णादिनेर्द्धरात्रि ॥ स्वशुलिखित्वापरि

३॥ घ्यामित्रैश्च घायसं प्रपयतिस्मृत्वारः ॥ ४० ॥ तद्दृग्गदापानविचार्यचाग्रहोचैद्याहिताम्प्रातृगणस्यदुःखदान्
 ॥ पित्रोर्हिनाम्बुधुगणस्यरुक्मिणो सुखप्रदोन्नवगुणा न्विवार्यसः ॥ ४१ ॥ रथाश्च हस्तीनसिचर्मशूषणोत्तमान्
 याश्रीफलकुकुमाक्षतम् ॥ सुवर्णमुद्रामुतलक्षमंशुकोतमानितस्मैफलदानकर्मणि ॥ ४२ ॥ आरुह्यबाहंस्स
 लंघनादिकमाशयभो मागघसूतवांदिनः ॥ गत्वात्वरं चेदिपुरं सुखं बहुदृष्ट्वा वरं शिशुपालमादरात् ॥ ४३ ॥ पत्रं प्रदत्वा
 लिखितं प्रयेत् समर्थवाहध्वजतीभिरत्र ॥ आगम्यतां येति बभोवदित्वा तस्य मादायसमेहिशीघ्रम् ॥ ४४ ॥ कृष्ण
 नसिद्धं स्वश्च सर्विवाहमपास्यकृत्वा दमघोत्रजेन ॥ धनं ददौ पावकवृंदकेभ्यो हर्षाच्च देयं स्वजनाय रुक्मी ॥ ४५ ॥
 धनं गृहीत्वा ब्रह्मसुरादिजोष्टमीदिने तैलमभीष्टदेवदुः ॥ भैष्याः कुरुत्वं कुले देवतार्चनं समं ऽपाद्यादनपूर्वकं नृ
 प ॥ ४६ ॥ इति श्रीद्राविडकान्हजीभट्टात्मजबालमुकुन्दप्रद्विरचितेरुक्मिणो मंगलारब्धकाव्ये पंचमसर्गः ॥ ५ ॥
 पुरैचकुष्णोरसिलब्धमानां तां रुक्मिणीं कृष्णरतां विजानत ॥ चैद्याय दातुं सुहृदे तृणायकी लंकृशानोरिव वा
 लिज्ञात् ॥ १ ॥ कुपथ्यमिष्टं ज्वरिणां तकायदातुः सुधागूढपदामथाप्यात् भैष्याः समीहा प्रतिपादनस्य वैदर्भी
 सुतस्यैव भवम् ॥ वेदत्रयीमिक्वजघन्यजन्मने लोभात्सुधां विषधराय यथा विमूढः ॥ रेद्रं हविर्हिषकस्य
 थानुजांस्त्वां वैद्याय दातुमभवद्रभसा स्थिरः सः ॥ २ ॥ ज्ञात्वा भ्रातुरनीतिमात्मनयनचैद्याय दुःखार्णवमभासा
 हृदयज्वरसनतः शुष्कास्यपद्मास्तुदक् ॥ कृष्णस्तेस्तुपतिः सुतेद्यतिसुनेः सित्कामृतोत्तयातदाप्राणत्यागम

८७

८

मीप्सती न हि समर्था मूर्द्धिरि ध्यायती ॥ ३ ॥ रुक्मिण्या हृदयमवत्सु महती चिन्ता कथं श्रीपति दुःखाब्धिप्रलय
नमनेन यनयोरानक्षुब्धसयन ॥ ७ ॥ अत्मे द्वेषि मुखप्रियं रविरिव ध्वान्तं हरन्महिरिर्गृहीयत्करमात्रुचादवपतिः
कृष्णो दयावारीधिः ॥ ४ ॥ ज्ञागापीजनवत्सुभाच्युतहरदीनकबंधोप्रभो पूर्णानन्ददयाकरानलसेहमांविद्धि चरीनि
जाम् ॥ नाहं चैद्यगृहकदापि सहजैदत्तागमिष्यसि नाभ्रं कुक्षिमथोमथिन्नजपते मुक्ताविषं दुह्रस ॥ ५ ॥ जन
शरणमुदादेकृष्णभक्तैकबंधो निजजनसुखदाचिन्दुः स्वहारिन्मुकुटपरमदुरितमग्नारक्षरसाद्यमोखं निजचरण
पदाब्जं दर्शयित्वा कृपाशो ॥ ६ ॥ वृकावृत्तेणीव भयाकुलासती शुशोचसेत्यं हरिदर्शने छया ॥ कंसं प्रेषयिष्या
मि कथं प्रियाय वन्दे तं समस्तं हरये वतात्मनः ॥ प्रेषयेद्धारवती श्वरं प्रति वन्दे तं समस्तं सकथं लभे नमः ॥ ७ ॥ पश्य
नदूतं कमपीष्टदं द्रुतंगत्वाद्ययोद्धारवती श्वरं प्रती ॥ उक्ताखिलं वृत्तिमिहानयेत्यतिप्रमेतिशोचत्यथ सुखिमा
पसा ॥ ८ ॥ स्वप्ने ददर्शयि सवत्सकागाग्गर्गादिकान् विप्रवरान् सुरद्रुमान् ॥ इन्द्रादिदेवान् परमानु कृतान् दुः
र्गाशिवंगजाननं षडाननम् ॥ ९ ॥ प्रणम्य तानर्च्य शिरेण सा कृष्णां प्रियं प्रेक्षणकान्यथा मरान् ॥ वरं ददुस्ते
स्तुपतिर्विदर्भजे कृष्णो रिविलेशो द्यितिमादमापसा ॥ १० ॥ संपूज्य गर्गादिमुनीन् धनादिभिः संप्रच्छ कृष्णपति
मात्मनाः प्रियम् ॥ श्रुत्वा र्षयस्ते जगद्गुह्यं ति त्वां वासुदेवागिरिजागृहे हृदुतम् ॥ ११ ॥ तदेव निद्रान्तमव
ध्यमिष्य जा किंचि प्रसन्नां पसिद्धं प्राह मत् ॥ स्वप्ने निजातिं प्रति रुक्मिणीवत्तः श्रुत्वा सखीमादकरं जगाद्

१०

ताम् ॥१३॥ उनाकाशवागनाप्यः । वस्त्रिज्ञाते चिंतानकार्याचकथंचिदुज्ज्व ॥ भ्रातुर्हवादुष्टदमं विधायेह
 रिष्यति त्वां हरिरेवमेष्मि ॥१३॥ सुत्वातदाकाशवचो रहस्यिता प्रसन्नचित्तासमभू द्विदर्भजा ॥ यथामृते प्रा
 प्य मुमुर्षुराकुलो जरात्पयदांसेने द्वियप्रियम् ॥१४॥ ततो जगौ कृष्णपदाज्ज दर्शनो सुकाश्रवः प्रेमजलाहि
 सुक्मिणी ॥ कृष्णं दयासिंधुमसुप्रदं प्रियेपतिं स्मरंती हृदि गद्गदस्वरा ॥१५॥ जलकाचलोत्तना रुकंजमुखं सु
 नीरदसुंदरं तडितांवरं जलजाक्षमं बुजनाभमज्जकरांश्रिकम् ॥ अरुणाधरोष्टमुदारनाशमहसकर्णकचं ह
 रिपुरुषार्थसिंधुमहंकदाद्यवलोवयेकरुणातिथिम् ॥१६॥ उज्वितः कबाधुसुतो दितेस्तनयान्त्सिंहवपु
 धृताप्रलयाच्चसत्यव्रतोद्भुतं शषरूपिणा कनकाचल (प्रियेने धृतः कमेठनशकररूपिणा कनकाचलः) म
 थने धृतः कमेठनशकरमूर्तिनाक्षितिरुधृताजनकालजादशवक्रतः रघुनाथरूपधरेणवे ॥१७॥ नरकार्ति
 कामुकभूमिपाः क्षपिताफृग्दुहूरूपिणा बहुवामनाकृतिनावितो सुरसंगतो बहिरात्मना ॥ हलधारिणाव
 सुधाविता नृपवेषदैत्यविनाशनात्रिदिवोवितोजिनरूपिणा दमितः कलिः कलरूपिणा ॥१८॥ द्रुपदात्मजा
 कुरुतो वितो हरिरूपिणा ज्ञपतो करि ॥ व्रजबालकामणिबूडतो व्रजबालकामयपुत्रतः ॥ पितरोचकंसीर
 यार्महाभयतो वितोरिषवोरुताः सहिदीनबंधुरजेशंबंदितयादि हावतुमां प्रभुः ॥ १९ ॥ विधिरूपिणा सक
 लं जष्टात्सृजती दमात्मनिचात्मना शिवरूपिणा हरति स्वयं जलशायिरूपधरोचति ॥ त्रिगुणामृगीपरि

१०

नर्तयन्सततं मया विहरत्यलंसहिवा सुदेव उमेश पूजितपादिहावतु मां हरिः ॥२०॥ वसुदेव नन्दनेदीह दर्शनम्वु
ताद्यहरप्रभो वनिताहमात्मसहोदरेण करीव नक्रवैरेण वै ॥ पतितास्मिद्दुःखजलांबुधो निजदासिकेति विचार्य
मांसहसाधरा ज्वरणगकुलनाथदीनदयानिधि ॥२१॥ निजभक्तवत्सलया देवेश शरण्यपालदयानिधि मगव
न्त्रिलोकमनोहराखिलनाथदेवनिस्तूदन ॥ परमप्रमोदसमुद्रकृष्णाहृषीकनाथपरात्परनिजदासिकांभवमां
मुकुन्दमहाद्यसिधुनिमज्जतीम् ॥२३॥ इतिकृष्णपादसरोजमात्महृदावलंब्यजगोपदाहृदयागतात्मपते हरिः परि
रंभणप्रमदपूता ॥ समभूतदासवल्लितास्वराणुलकैर्युनासिस्तवज्जलानिधिमाप्यनिधिनिद्विदर्भसुतातदासु
खिताधिकम् ॥२४॥ तत्रैवकंठिद्विज्वर्यमागतं विलोक्यसोऽथायननाममोलिना ॥ अपावृतंद्वारमिवेशकर्म
णः सिद्धेस्तमानर्चरहः स्थितासती ॥२५॥ लुप्तवविप्रंविनतास्थिताप्रतःसदासनस्थंज्वलनंयथेष्टिदम् ॥ त्वसु
रुः कृष्णपदाज्जदोजगद्वंधुर्विधातेवसमीतुतोखिलैः ॥२६॥ वन्दति लोकाभुवनेश्वराः सेदापतिष्टेतयंश्वशिवा
जविष्णवः ॥ विप्रोत्तमास्वस्वहृदोभवद्विधानमाम्यहंप्रेष्टसमीहयानिनाम् ॥२७॥ कृपालुनाविश्चस्तजाद्विजोत्तम
त्वंदशितोनाविक्रान्त्यार्णवै ॥ ममपूतायाः कथमन्यथाभवत्वदर्शनं दुःखहरसुखप्रदम् ॥२८॥ स्तुतोद्विजोत्तमा
॥२९॥ श्रुत्वपिवाक्यं शिरसाप्रणम्य तं श्रीभक्तानां च सहोदरैः कृतम् ॥ खदस्यहेतुनिजनाथमेननंघातोविरुद्धं

स्वमनावदारकम् ॥ ३० ॥ सोऽकोऽखिलं च तं मशेषमात्मनः कृष्णात्तु श्विप्रणिपत्यमोहिना ॥ अमासहासगुमु
 र्वाहदातुरातं यगिनं विप्रमुखाचसांजलिः ॥ ३१ ॥ विज्ञासिमेकां शृणु विप्रतेपदनमाभ्यहं द्वारवतीं ब्रजाश्विदम्
 ॥ वृत्तमदीयं वसुधैव कुटुम्बकमन्न्दनश्रोत्रेव दिंत्वासमयेतमानय ॥ ३२ ॥ दात्यामितेहं बहुदक्षिणां प्रभा कृष्णानमद्योगमि
 हाद्यकारय ॥ दुःस्वार्णवाद्दुद्वरमां बलानुजं पारंप्रदश्ये च सतेः सुखप्रदम् ॥ ३३ ॥ श्रुत्येवमां दीनदयालुरीश्वरः स
 मेत्वयागत्वापितुः पुरं ममः ॥ हस्तं गृहीत्वा स्वपुरं नयिष्यति बलेन दुष्टपुदमं विधाय सः ॥ ३४ ॥ जाश्रुत्यमैष्वाः
 वचनं द्विजोत्तमः संप्राप्य हर्षसमुवाच रुक्मिणीम् ॥ पत्रं लिखित्वा शुकरोममार्पय पास्याभ्यहं द्वारवतीं समीखत्
 ॥ ३५ ॥ त्वमेव साहंतवै सहादेराधमस्य तस्माद्दहमानये तव ॥ प्रतिं विवाहावसेरस्वसस्त्वया चिन्तानकार्यत्रिप
 थं करोमि ते ॥ ३६ ॥ ततस्तु मैष्मी द्विजवर्यवाक्यतो विश्वासमागत्य लिखेत् स्वपत्रिकाम् ॥ स्वस्वामिनो द्वारव
 तीश्वरस्य हृत्संकर्षणं ज्ञासिवाति दार्ढतः ॥ ३७ ॥ पत्रं समाहित्वा दृग्गाश्रुसिक्तं समेत्य नामाकिंतमाविधाय ॥ मै
 ष्मीददौ विप्रकोशवाचमुवाच तं गृह्णतु वाजलाक्षी ॥ ३८ ॥ विवाहघत्रान्तमहंतु हारमालोकपिष्वाभ्ययनं
 द्विजेन्द्र ॥ तस्मिन् द्रक्ष्ये यपिदकृष्णमोशं समुत्सृजिष्यामि तदेव चोसून ॥ ३९ ॥ तथेति कृत्वा स्ववरः स्ववालसा
 वध्वाकटिं बद्धतेरापि मूर्धनि ॥ निधाय पत्रीं हृदिकृष्णमैश्वरं युवात्तमो भूद्बलवीर्यवतमः ॥ ४० ॥ कुर्वन्तियकृ
 ष्णाजनस्य कामितं भवान्ते सर्वसमृद्धिभूमयः ॥ कृष्णप्रियाणां किमुतस्य किंपुनः कुर्वन्तियं नाकतनुचि

त्तवृत्तिभिः ॥५१॥ यस्याभिधानं वृषविक्रमतिश्रयसामास्य देमाहुवेदः ॥ संसारदुरवघ्नमजेशसेव्यम
क्तिप्रदं पापहरं जनानाम ॥ ५२ ॥ तस्य प्रियायाः प्रियमिच्छुरादशततो जगामाशुनमस्कृतस्तस्या ॥ ददास्म
रंकृष्णपदारविंदकं सर्वा र्थवृं परमप्रमोदतः ॥ ५३ ॥ समीरवेगोतिवलीद्विजोत्तमो द्रागद्वारिकामागमिसौ
गृहीतवान् ॥ यदा तदा देववरैः समर्चिता वभूवमो ल्यैर्नमसादिविस्थितैः ॥ ५४ ॥ मागैः सिकसांकपित्तां द्विजो
त्तमान्सीमंतिनीः पुत्रमुताः दधीनि च ॥ सवारिकुंभानशिवमं बिकांगणाधिपं समीक्षन्सकुनं प्रमोदतः ॥
इति श्रीमद्भानुकाण्डजीमद्वाल्मज्जबालमुकुंदप्रद्विरचितेरुक्मिणीमंगलारव्ये काव्ये षष्ठः सर्गः ॥ ६ ॥ तां द्वा
रिकां द्रागगमद्विजाग्रः समुद्रस्वातां मणिहमसा लाम् ॥ शोभा लयां पप्रनिभाम् जेशशेषादिपृंगैरभितः सु
तासः ॥ १ ॥ यदूतमश्चेतगरुक्षिकेतनामज्जायतीं कृष्णारविप्रकाशिताम् ॥ विमुक्तकिंजल्कवशीकृतेशब्रह्म
दियोगींद्रमधुर्वतैर्व्रताम् ॥ २ ॥ शोफुल्लसौगंधिकहृद्वेकन्दीवरोत्पलाज्वावृतज्ञीवनाभिः ॥ तरंगिनीभिर्भ
णिवालुकाभिर्हंसालिचक्रावरवाभिराध्याम् ॥ ३ ॥ वापीभिरच्छामृतजीवनाभिः प्रवालकूलैः समलंकृ
ताभिः पद्मैः सुरकैः सुसितासिधैः सापानकैः स्वर्णहरिन्मणिनाम् ॥ ४ ॥ हर्म्यैः सुवर्णकलशैर्मणिभित्तिभिश्च
शालासमाभिरभितोरुचिरांसमृध्या ॥ पूणैरिथाश्च करिसकुलराजमार्गितां द्वारिकां निखिलभाग्यचयैक
लभ्याम् ॥ ५ ॥ नित्यासवांकनकदंडवर्ध्वजाभिः सेवारितातपसृतिभुवनोत्तरावै ॥ दिव्यावलापुरुपरल

युतां देववरश्च जग्मिः सवर्गित्सा नृपाद्यवोथी विभक्तपदवीं शरणं नृलोके ॥६॥ उाचर्चतो द्विजवदः सद
 दवी दिव्यां कैवल्यमूर्तिमिव कृष्णपूरीं प्रमोदात् ॥ साफल्यमात्मजनुषोद्यभिमान्यमानो द्वारस्थित् ॥ अममसौ
 सकलं विहाय ॥ ७ ॥ श्रीद्वारिकेशाक्षणकाम्ययायुतो जगाम कृष्णो वनिकेतनाजिरम् ॥ तुणो द्विजाश्रयः सुभपवि
 काधरपुपृच्छ न्यूनकृष्णरतान्महादरात् ॥ ८ ॥ द्वारसमेत्य सदसः स उवाच विप्रः पातान्तु कुंडिनपुरादहमाग
 तास्मि ॥ कृष्णायै वेदयत मां शिवनामविप्रांश्चुत्वा वचो ह्यिति भरं यपुरीश्वरं ते ॥ ९ ॥ शनैः सतकुचुः शिवना
 मविप्रप्रायः कृपालो तव दर्शनाय ॥ श्रुत्वेति वाक्यं हरिराहतान् वै समानयध्वंतमिहाशुद्धताः ॥ १० ॥ श्रुत्वा मु
 कुंदस्य शुभांगिरंते द्वास्थाः शिवं विप्रवरं समूचुः ॥ जागच्छो विप्रगृहे हरमेशं पश्यने त्रे सफले कुरुत्वम्
 ॥ ११ ॥ वेगद्वे रमिवनमे विशान द्विजाश्रयश्चेत्रापितस्तनुरिवाभवादात्मनाथम् ॥ आनन्दसिंधुमखिलेशमेश
 मश्रीप्राधिष्णं विलाक्य वसुदेवसुतं प्रमोदात् ॥ १२ ॥ सच्चिद्वनं घनघनाकृतिं मात्मभूहसैमोहनं कनकवास
 समच्युतं तम् ॥ सद्रलहाटकमया सतमुष्टरस्मिस्थैरावतीवृतघनाभमपश्य दारात् ॥ १३ ॥ लोकोत्तैर्यदुवैर
 न्सप्रुपोपविष्टैः सराजमानममरन्दसभोत्तमायाम् ॥ कृष्णं स्वकीयसदसीन्दुमिवा दुभिः स्वसंस्तुयमानमजश्वी
 घनेशशक्रैः ॥ १४ ॥ वीरीशवायुयमवह्निरादेरणदूरस्थितैर्बलिकैरै रवलाक्यमानम् ॥ हस्यस्वपतिरथ
 संकुल्य त्वरंते पश्यन हरिं द्विजवरानचेत्पिमाप ॥ १५ ॥ लोकेश्वरान् प्रार्थयतो विहाय कृष्णो नृतीठका

प्रविमोहनागः ॥ प्रैष्याग्र्यबुध्यति सुयुक्तमेव प्रपाप्माग्रेन विलोकितो यम् ॥ कथं न चैनं वृणोते विद
र्षिजादोग्गालयं यस्य समस्तमेगम् ॥ दृष्ट्वाण गोपक्षिगणोपि हर्षसंधारं त्यज्य जनः पुनः किम् ॥ १७ ॥ विचारयते
मने सति मोदतः स्ववज्जलं श्वेदयुत्सांगक द्विजम् ॥ मुहुश्च संतंबहु दुरतः श्रमात्समागतं तत्र निरीक्ष्य कृ
ष्णराट् ॥ १७ ॥ उत्थाय तूर्णमखिलैर्यदुभिर्मुगारिर्मुद्गनिमद्विजवरं वृषभ्रूरिष्टः ॥ सेवेशयत्कनकरत्नम
योसनाग्रे प्रेम्ना स्वैदेव तमिवाखिललोकनाथः ॥ १८ ॥ सिंहासनस्थितबुधोत्तमपादयुग्मं प्रक्षाल्य शीत
लजलेन समर्चयत्तम् ॥ कपूस्चंदनसुगंधसुमाल्यवस्त्रैर्विभ्रन्मुदातदधेने जनवारिमौलौ ॥ १९ ॥ जभोज
यंतं द्विजवर्यमन्नेर्ज्यैश्च भोज्यैर्बहुलेज्यवाप्यैः ॥ दिव्यै सुहृद्यै र्महादरात्संबीजयंश्चामखायुभिः सः
॥ २० ॥ विश्रान्तमेवं द्विजवर्यमाद्राल्य प्रच्छकृष्णो भगवन्जनफलम् ॥ सर्वमया प्राप्तमहोतव प्रभो सेदर्शना
त्तीर्थप्रभूदूहं प्रम ॥ २१ ॥ यद्यय्यागमनंतव द्विजवरानंदयलोकस्य वैपृच्छेथापि पदर्यमत्र जलाधितीत्यगि
तरत्सद्दद ॥ किं स्वल्पस्ति नृपाह्वियस्य विषयसंपाल्यमानाः प्रजाः क्षमं यान्ति समश्रियोस्ति नृपतिर्नैवाप्य
थातापकृत ॥ २२ ॥ कश्चित् द्विजवर्यतुष्टमनसा वर्तते कृद्रेणानधमे विद्धु सुसंमतो यदि भवेषु ल्केन तुष्ट
सदा ॥ धर्मान् न हृदहीमानस्वतदा विप्रो भवेत्सर्वतो लोकस्याखिलकामधुकददति तथर्माश्च तस्याधि
तम् ॥ २३ ॥ सेतोऽद्रिहितः शचीपतिरपि क्लिष्टः सदा वर्तते तुष्टा किंचन कोपतापरहितः शते सदा विज

रः॥ विप्रान्मृतसुहृत्तमात्तहिनिर्हकारान्सदा॥ न्तानहंसाधूनात्मपदावितुष्टमनसोवन्देऽसकृन्मोलिना॥२४
 ॥ कश्चित्कुशलं द्विजाश्रयन्पतेर्यस्यः प्रजाःपालितादेशोऽनिवसन्ति वेसन्पतिः प्रेयान्समातोयतः॥
 तीर्त्वा दुर्गात्त हागतापदिहयासर्वद्यगुद्यंपदाब्रूहि वंकरवामविप्रसकलंकार्यं तवाशंसयम्॥२५॥ सेष्ट
 ष्टपरमेशिनाभगवतालीलातरंगेनसः सर्ववृत्तभवण्यद्विजवरोप्रीष्मात्मजायाः शुभम्॥ कृष्णायाथनि
 वेद्यद्रहसियादतालिखित्वातयाप्रेमां ब्युं कितपत्रिकां प्रियकरिमुन्मुच्यमुद्रां चरः॥२६॥ दृष्ट्वैव प्रियपत्रि
 कां प्रियतमां ह्याकषिणीं स्वात्मनः प्रमाब्धिन्दुनिसिक्तवर्णरुचिरां तां वावितुं नाशकृत॥ कृष्णायाथद्विजवर्यमाह
 भगवन्स्त्वं श्रावय मां शुभां पत्नीं चित्तहरीं ममस्खलतगीः प्रमाश्रुकंठो हरिः॥२७॥ कृष्णा ज्ञया श्रावयति द्विजा
 त्तमो॥ भैष्य्याप्रियां लिखितां सुपत्रिकाम् प्राक्कषिणीं रश्मिभिवातिमाददं कृष्णां कृपासिंधुमश्रावय देवतम्॥२८
 ॥ इति श्रीमद्राविडुकान्कजीमट्टात्मजबालमुकुन्दभट्टाविरचितेरूक्मिणीमंगलकाव्ये सप्तमः॥ सर्गः॥७॥
 स्वस्ति श्रीमत्सकलगुणगणैर्गुण्यसिद्धैर्व्रतेषु ब्रह्मशेन्द्रान्तकवरुणधनाध्यक्षमुख्यैः सुरैः॥ ध्येयेषु श्रीपति
 पुपरकृपालपुकृष्णेषु लक्ष्म्यारूक्मिण्यामैतनुवचनभक्ताभिः प्रणामाः भवन्तु॥१॥ नित्यानन्दघने सदा सु
 खनिधौ सच्चित्तनौ श्रयसः संप्रश्नस्त्वयि न व्यतेयदुपतेदीनानुकंपि न्सदा॥ अस्माके तु भविष्यतीशकु
 शलं द्रक्ष्यामयर्हि प्रभास्वत्यादाज्जतलं महासुखनिधिं सारतापापहम्॥२॥ शुक्लातेषु वने कसुदरगुणानि

विश्यसंस्पृष्टतांस्वान्तकणीविलेनचाशुहरतः संसारतापेप्रभो ॥ सुध्वांसुनिवसूर्यजंगुणत्रिघेतापत्रयेव्यकि
लंत्पकाहीविशतीशहृत्पिममभोगांगतययथा ॥ ३ ॥ रूपेइमाहरतीनेत्रपृतांदृत्रयांमुखकरंसवर्यिताशंतुय
दृष्टागामृगपक्षिणोपिपुलकंसंधारयन्संगते ॥ सुत्वामद्दयंसदात्वयिविशत्यब्धौयथास्वर्धुनीकाहीकुलजां
त्रिलाकसुषमाघिष्यात्मभूमाहन ॥ ४ ॥ काकन्यापुरुरूपशीलगुणधीसुक्ताकुलीनावयोविद्यारूपकुलार्थधामगु
णशीलैरामनुत्यंपतिम् ॥ कालेत्वांनवृणीतभोमदुपतेकृष्णार्थबधोनरश्चप्रणिमनोभिरामनयनानन्दसु
नायप्रभो ॥ ५ ॥ तस्मात्वंतुपतिर्वृत्तश्वलुमयास्वात्मापितथ्ययतेजायांस्वस्यविधीहमामिहसमागत्यातिइत्रीप्र
॥ मात्वद्भागमहोभिमर्शितुहेरैद्यः समागत्यमांपंचास्यस्ववलिंसगालवदसौपघायताक्षारिहन् ॥ ६ ॥ पूतेश्च
तदानतीर्थगुरुविप्रार्चार्चनाद्यैरलंलक्ष्मीशोभगवान्परायदिमयासेराधितोनित्यशः ॥ तद्यगित्यगताग्र
जामकरंगृह्णातुकृष्णः पतिर्नैवान्येक्षितिपाः स्पृशंतुशिशुयात्साद्याः सुधांक्रोडवत् ॥ ७ ॥ स्वाभ्रावित्युपया
मकेत्वमजिताऽज्ञातोखिलैराजिभिरवाग्यविदर्भकान्परिष्टतोरामादिभिर्यादिवैः ॥ निर्मथ्यप्रसभेनशात्व
दमघोषापत्यवार्हद्रयसैन्यंचोद्दहराक्षसनविधेनामांवीर्यशुल्कांविभो ॥ ८ ॥ त्वामन्तःपुरवतिनीकथमइवधू
नहत्वोद्द्वेहवदंप्रवदाभ्युपायमुपजामात्पूर्वद्यस्त्रिस्तैव ॥ यात्राप्याकुलदेवतस्ममहतीयस्यांबधूनूतनास्या
नीचोद्द्विहरविकागृहमुपागच्छतदामाहर ॥ ९ ॥ यत्पादाज्वरजोभिराल्पशमलध्वंशोयसत्पुरुषः स्नानंवां

छतिपार्वतीपतिरेवस्वामि ॥ इति श्रीमद्म ॥ यद्यज्जाक्षभवत्प्रसादमधुनानप्राप्तुयांतस्त्वध्यानेन
 मुहुस्त्यज्यमहवंजन्मभिः स्याच्छेते ॥ १० ॥ तिमिकर्मवराहध्विन्सिंहाप्रनजाप्रदध्वरघुत्तमरूपहंस
 कायवतारकेपुकदाय्यइनिहिविच्युता ॥ तवदासिकाय्युनरीभिःपतितास्मिदुःखदवानलेयदुनाथजीवयमां
 कृपामृतदृष्टिदृष्टितरेणमाम् ॥ ११ ॥ अलकाबलीवृतमंजुजाक्षमुदारनाशमनाहरं सुषुमालयं मुखचन्द्रप्रानि
 रताविलोकयितुंसखे ॥ पदवींसदातवलाकयेकरुणानिघेद्यगृहेस्थितास्मि विवाहकार्यविधाविभ्रमप्रपुष्पि
 ताजनकादयः ॥ १२ ॥ तवसुंदरास्यदिदक्षयात्पितक्षणानितरांप्रभोवचनामृतश्रवणक्षयाविकलास्वहर्निश
 मुच्यतः ॥ हरणीवकाकगणैर्वृतासुहरैः कुबंभुगणैः सदानिजदासिकेति विचार्यमोहरकेशरीवमुकुन्दभो ॥ १३ ॥
 प्रथमं स्वदर्शनमादिपुरुषेदीहेमकरुणानिघेदविरहानलंसमयाशुमांहिततोहराद्रिसुतालये ॥ दमयासुरान्
 शिशुपालत्राल्वजरासुतादिनृपान्प्रभोमृगराजवन्मृगधूर्तकान्मृगरींयदीर्नयदासिकाम् ॥ १४ ॥ यदुनाथ
 दीनदयानिघेसुपतेसुखातीमेघासिचन्द्रभारलोकिकस्वमहोस्यहंतुचकोरिकाभुवनासुजीवनदेस्यहम् ॥
 शिशुचातकीत्पितानिशांमृगयेभवन्तमहर्निशांसलिलंभवानशाफरीत्वयावियुताधरहमसूक्तथम् ॥
 १५ ॥ वृकसंवृतांसुरभिंयथासुपतेवमांकरुणानिघेशिशुधान्यवप्रमिवांबुदीनमहंमृपरीहितात्वया ॥ अ
 क्षरुत्स्वोश्रवलाकतेजननीयथाक्षुधयातुरःशिशिवत्सकोदृढदामबद्धगलोतथामृगयेपतिम् ॥ १६ ॥

अहंतव प्रियाहरेत्वयासमंसदासञ्चाधुनाक्षितेर्भ्रावतारणायपालनायवै ॥ स्वभार्गवित्तिनांसतांयदोःकु
लस्यसमुदेतयाजनिःकृतासमाप्यतोविदर्भशांतये ॥ १७ ॥ सदेदरस्तुमांविभोद्यवारिघौनिपातयत्पतरम
हिगकुलेत्रारक्षरक्षमज्जमज्जतीम् ॥ गजंयथाकनक्रतोन्वथानतेकृपालतरजरेव्रीधंभवद्विभक्तवत्सलाति
हनरुत्कृमनिध ॥ १८ ॥ यदुनाथकिंयधिकंलिखेनिखिलइकेष्ववलाद्यधीर्ज्वलनेपुवन्तिकणायथानकरो
तिभिन्नविभासताम् ॥ अबभृत्सवत्सलमांत्रजेशदयानिधानरूदीशतेचरणारविन्दनिषवणोत्सुकमानसीमि
जदासिकाम् ॥ १९ ॥ इत्येतयदुद्वगुह्यतरसंदेशमयाक्तादुतमस्मिन्यत्करणीप्रभात्मनिविमृश्याश्वेव
तच्छ्रीमता ॥ ईशंनक्रियतामितिद्विजगिराश्रीश्रीश्रीजीयाहरिःसंदेशानुनिशाम्यतक्षणमसौखान्तेनभैमी
ययो ॥ २० ॥ विप्रस्यध्रुवतोविदर्भदुहितुःसंदेशकानश्रीपतिःस्मृत्वेकोतरतांप्रियांस्वचरणेदीनानुकंपी
तदा ॥ सुचलाचनतो जलंपुलकितंगःस्तब्धवाक्प्रेमतःस्तन्वाद्धारवतींस्थितोयदुपतिःसौप्रणय्यौ
कुंडिनम् ॥ २१ ॥ संदेशद्विजतोविदर्भदुहितुःश्रुत्वाकराजेनतद्द्वत्पाणिमुवाचतंद्विजवरंकृष्णोदयालुस
न् ॥ रुक्मिण्याहृदयोयथामपिसदावर्तेततस्यांतथामञ्चितंमगवन्नहंतुनलभेविद्रांक्षयापामपि ॥ २२ ॥ पूर्वमी
षमृपःस्वयंवरमसौचक्रस्वपुत्र्याःपतिंमामुद्दिश्यतदाविदर्भनगरंशात्वश्चजरासंधःहृदयः ॥ वैद्याद्या
शतश ॥ गमनक्षितिभृतःकामस्वरंयोकुलास्तपासुदुचकारसकृतिमलंरुक्मीवलीमैत्र्यतः ॥ २३ ॥ नमः

लोपगतस्य प्राप्तिनगरं ब्रह्मेशशक्रादिभिः स्वस्थे देववैरुभिः क्षितिगतैः सेस्तूयमानस्य मे ॥ स्वर्णक्षत्रसु
 चामरव्यजनकदिभ्यै रथराजतादृष्टैर्धर्मनादं सकृत्तवानूरुक्मीर्षयाज्ञोसहन ॥ २४ ॥ ज्ञात्वामथ नुरागस
 क्तहृदयांस्वीयां स्वसारं तदासंमं त्र्यौकसिशां त्वचैद्यमगधेशाद्यैर्न परं धधीट ॥ रुक्म्यद्वारुममन्यत स्वसहज
 याम द्वियामां द्विषन्दूरीकृत्य रुढास्वयं वरमसौ क्लेशं स्वपित्रोर्ददन् ॥ २५ ॥ वेदाहं विनि चारितापरिणयो मद्र
 षता रूक्मिणा तो भूपापसदान् जरासुतमुखानुन्मथ्य संख्यहतात् ॥ अनेष्याभ्यनवथ विप्रहवतितां मत्परा
 मधसो ग्निर्ब्रालामिव विप्रवर्यवचनं सत्यं मया क्तं तव ॥ २५ ॥ कृष्णो विप्रवरं स्वदेवतमिव श्रीद्वारवत्यां समा
 स्वस्थावासयदात्मनः प्रियतमां हर्तुं विदमामि जाम् ॥ गंतुं तेन सहैव प्रीष्मन्नगरं पप्रच्छयाणि ग्रहतां सोप्य
 नद् द्विजोत्तमचराद्वारावतीशं प्रति ॥ २६ ॥ विज्ञायाथ विवाहमं द्विजवरा द्वैष्याः हरिः सूतमाहूय प्राह सुगुल्फ
 मवप्रबतासंयुज्यतां मे रथः ॥ इत्याश्रत्यनिजेश्वरस्य वचनं द्राकदारुकः स्थं दनं संयोज्याश्च वरैश्चतुर्भिरितु
 लंतूणैश्चो श्रीपति ॥ २७ ॥ युक्तं सैन्यवलाहकामेघपुष्पसुमनः सुग्रीवकाश्यं मनोवैगैरिन्दुकरोज्यलैः सुतु
 रगैः श्यामैककर्णैश्च ॥ दिव्यं दिव्यसुवर्णरत्नजटितं दिव्यायुधान्यं समानीय प्रांजलिर्ग्रता भगवतस्तस्थौ
 र होदारुकः ॥ २८ ॥ आरुह्या प्रथमं स्वयं द्विजवरं ह्यारोप्य वाताशुगैश्चै श्रीष्मि सुता सुहार्दरज्ञाना कृष्णो विद
 षति हरिः ॥ अनेन तद्विद्वपयैकयागमदसौ विज्ञेपु संबोधयन्मत्तयैवापिरितीज्ञाप विधेभिर्ध्वयस्य मे

नान्यथा ॥ इति श्रीमद्भाविडकान्हजीमद्रात्मजबालमुकुन्दप्रहृ विरचितेरुक्मिणीमंगलारख्ये काव्ये षष्ठः सर्गः ॥ ८ ॥ पुत्रस्त्रहरुक्मागतोयत्पतिश्रीध्मो ज्वजोस्वांसुतांहृद्गद्देहविचष्टितैर्यदुपतौसक्तांविजानन्नपि ॥ दास्यंश्चदिमुतायतांश्रुतिमिवां वष्टायबैबाहिकं कर्माकार्यदारणेनसकलैर्हृतैः सुतप्रीतये ॥ १ ॥ गंधोर्देवहुसिक्तमागीविशिरवाराजाध्वपण्यस्थलं समष्टागुरुधूपितो देवस्थितं चित्रध्वजातोरणैः ॥ द्वारिद्वारिष्टहस्यरुक्मकं लशौराभिराभूषितं जातेकुंडिनपत्तनं सुरपतिस्थानीयवश्चात्सवमम् ॥ स्त्रीपुंसैश्चुचिविग्रैः कनकवस्त्राभूषितैर्गंधस्त्रमात्याभूषणवद्विरिष्टनगरीजुष्टाविदग्धशतुः ॥ गीर्वाणैर्भरावजीवपुरुदूतस्थितं पूर्णारथरुस्त्यश्वैः पद्मैश्चरत्नकनकैर्वासोभिराभूषितैः ॥ ३ ॥ गीर्वाणान्स्वपिहन्समर्चयिधिवद्राजाविदग्धिषाविप्रान्बदविदोन्नकैर्बहुविधैः सभाजगित्वाद्भम् ॥ स्वोकन्यां प्रतिमंगलं च विधिमासेवानयामासते मंत्रज्ञैर्ब्रह्मज्ञानयसस्त्रिणाग्निस्वाजुहावद्विजैः ॥ ४ ॥ अथर्बवित्युरोघास्तुभौध्मीमाहतदामुदाग ॥ प्रेम्नावात्सल्यपूर्णगोष्ठहमध्ये स्थितांशुभाम् ॥ ५ ॥ ध्यायतीं कृष्णचन्द्रस्यपदाब्जदुरितापहम् ॥ प्रेम्नाश्रुपूर्णनेत्राज्वाकमलंकृष्णवद्भुजाम् ॥ ६ ॥ तैलस्यशंकुरुष्वाध्रवांगोन्मैर्दंबकार्य ॥ चारुपंसुतेभौध्मिगणेशादींश्चपूजय ॥ ७ ॥ सुत्वापुकार्यप्रियालसिद्धार्थरुणपंककैः ॥ उद्धर्तनं नापितकन्ययोष्णकैः स्नात्वा तथा पूजय विघ्ननाशकम् ॥ ८ ॥ कृ

ष्णारतां त्वानुवाङ्मनोभिर्जीन्त्रनादृष्यपिहृन्सरुक्मी ॥ अनर्थकारिहृतेकरोति विवाहमेतत्तव तस्मिन् ॥
 ॥१०॥ राजामहाद्ये दमघोषनन्दे जलेशयाक्रान्तकवित्तनाथजित् ॥ तस्मै प्रदास्यत्यनुजां महावतीभ्रातातव
 त्वारुद्रोतिमैदधीः ॥११॥ सुते प्रसन्नामात्तु जीवने देवेन यद्वै विहितं तदेव सत् ॥ नैवान्यथा देवकृतं भविष्यती ॥
 त्वं च विचार्यात्र कुरुष्व कर्मकम् ॥१२॥ शिः प्राणिवीर्यं मुतयो विघ्नैर्बलं बलं समुत्सुतनये विदो वरा ॥ देवाद्भिः स
 र्वैर्भवती हे देहिनां नैवान्यथा कर्तुमसौ क्षमो विधिम् ॥१३॥ श्रुत्वेति मातुर्बचनं सुदुःखिता जाताथसावाच मु
 वाच मातरम् ॥ ज्वरणतीव्रेण युतास्मिमे मनः संलीयते धारयितुं शक्यते ॥१४॥ सकंपशीतज्वरतापतो
 निशीदिनत्रयान्मे परित्यजेत तनुः ॥ अतो न शक्ये गदितुं सुरवेन तस्नानादिकं कर्तुमहंकुतः प्रसो ॥१५॥ तदां
 कमध्ये विनिधाय रुक्मिणीं सुतपदे हां श्रवद्भ्रुलं च नाम् ॥ उद्विग्नचित्तां च कसेरतां मृगीमिवावदत्सा ज
 न्निव्यथान्विता ॥१६॥ हंता तुरामेदहिताभवत्कथंचैद्याद्वयेनोपयमस्यवर्त्तया ॥ हेतुं न जाने यकोरामि किं
 व्यथोषधीं यथा जीवति जीवनप्रदा ॥१७॥ सुते प्रसूपितृघने घमातरं मां ब्रूहि दुःखस्य निदानमातुरे ॥ प्रस
 न्निता भव जीवय प्रसूदृष्ट्वा व्यथांते विकलास्मि जीवने ॥१८॥ यस्या विवाहाननुसा प्रसन्नहृद्देवक
 थं त्वं व्यथितासि रुक्मिणि ॥ सुते वैदेत जननीं च जीवयेत्युक्त्वा सुतां सा व्यथयातुराभवत् ॥१९॥ विमू
 र्छिता मस्त्रमुखां ज्वरातुरां संविघ्नेत्रां परिकंपितस्तनुम् ॥ कृष्णतिनाथतिदया निधयते शूनैर्वदंती कशि

पानशीशयत् ॥२०॥ ततोपिखिन्नाः पितरोसहोदराविलोक्यभैष्मींविषमकुरानुस्मृत् ॥ अन्येचयेजाति
सुहृत्युरोधसश्चक्रुश्चिकित्सां सुभिषग्भिरादरात् ॥२१॥ रुक्मीतुतस्याद्यपिपाणिपीउनंकृत्यंसमस्तंघ
हशांतिपूर्वकम् ॥ अथर्वविद्धिप्रणोश्चचारतां चैद्यादास्यनज्वरिणकुपथ्यवत् ॥२२॥ चैद्यस्यनाशयह
रिप्रियासुहानवजरातर्तस्यकुपथ्यवद्भवेत् ॥ दानामिलोषोपिचरुक्मिणोतदः कर्तुः पयोदानमिबोरगस्यतत् ॥२३॥
दृगश्रुपूरैर्वसनंतिंसिचतीज्वरेणतीव्रणसुतसविग्रहाम् ॥ दुःस्वाणविसंपतितांसहोदरामुवाचरुक्मीकुरुकृत्य
मात्मनः ॥२४॥ दुग्धस्यपानंज्वरिणोन्तकाययेकर्तुः सुधादानमहश्चयद्भुत् ॥ वैद्यस्यदुःस्वायहिरिप्रियेच्छदानस्यका
मपिबिदभजस्य ॥२५॥ विवाहकृत्येषणजोतिभीतांमृगींमृगेन्द्रादिवयूश्चप्रष्टाम् ॥ हृदास्मरंतींहरिमात्मना
थंभैष्मीमयोत्पापयदातुराणां ॥२६॥ उग्राश्वस्यराज्ञीतनयाषडदरान्तेलादिकस्पर्शमकारयद्भुलात् ॥ उच्य
र्यदोदेषिशुपालनामसाभैष्मीतदादुःखतरंगताकुला ॥२७॥ मत्वामहावृश्चिकघातवत्सनीतैलक्षपा
स्पर्शमधोक्षजप्रिया ॥ दग्धास्मिहोहेतिमुहुर्वदंसहोपपातच्छिन्नोक्तदलीवरुक्मिणी ॥२८॥ चैद्याकृत्यवज्र
निपातघोरंश्रोतुंनशोकेभृगशासनैत्रा ॥ व्याघ्रध्वनिबालमृगीवभैष्मीततो गताकृष्यवपुस्तद्धित ॥२९॥ तथा
पिप्रातातनयामभूषयत्संस्नापित्वाहहलसुभैर्जलैः ॥ स्ववर्णवासोभिरमूढ्यकैस्तथासुगंधमात्यैर्भ्रमृपण
नमैः ॥३०॥ सुहृतातासुदतीशुभ्राहरनिचोलालंकृतांरुक्मिणींचारत्नसुवर्णभूषणगण्डालंकारकेश्यकैः ॥

नासालं क्रियया गुलीयकराजिस्युकावी तुलाको वाधैरभिभूषितांच विदधुस्तको मुकर्मगलाम् ॥३०॥
 मुक्ता गुंफितकुंतलारुणनिचोलाद्विजास्यांकोद्यद्वास्कारोत्फुलितणोष्टमलकालिं लोलमस्येक्षणम् ॥
 सन्नासाभरणं ललाटतिलकास्कारुणापुष्पितं भ्रानुश्चात्यनयं विचार्य हृदि सोबाहाशुधारां दृशा ॥३१॥
 दृष्ट्वा तं प्रवदन् सुसिक्तवसनां माता ह कस्मात्सुते तत्पांभः स्तवती क्षणाद्ददत वोद्वाहो स्वमेमंगलं ॥ गायंतीष्व
 वलासुचेति जननी वाचं समाश्रुत्य तां प्रैषी प्राह मियेण मनयनयो रुद्वर्तनां शंगतम् ॥३२॥ रुक्मी वशोराट दुहितु वि
 वाह कर्म करोत पित्र मरार्चनादि ॥ संभ्राज पा मास सुप्रक्ष्यो ज्यैर्विप्रोत्तमाना द्रतो निमंत्र्या ॥३३॥ नवीन वासायु
 गलेन भूषणैर्विभूषितां प्रत्रजलाभिषेकतष्ट ॥ सिक्तासु सूत्रैः कृतमंगलां सुतां मुद्दिश्य कर्मान्य खिलान्यकार्ये
 त ॥३४॥ सामर्ग्यं जुमंत्रगणैर्द्विजोत्तमा प्रैष्यात्तुरक्षां विदधुर्विधानतः ॥ अथर्वविद्विप्रवरो हुताशने जुहाव
 विप्रैर्ग्रहज्ञान्तये सदा ॥३५॥ हिरण्यरुष्यांशुकरान्मुखांस्तिलान्मुकुष्णान्गुडमिषितांश्च अत्रान्यलकार
 युताः बरागाराजाविधिज्ञो व्यतरद्वितेष्यः ॥३६॥ तस्मिन्निवोहसुहृदः समस्तास्समागमन्मूपतयश्च हृताः ॥
 कृष्णद्विषोरज्यैः प्रदाधनत्राः स्वाकारी ताः पापररुक्मिणाते ॥३७॥ सर्वजनाः सद्दसनाः सुवषाः सुवर्णरत्नाभ
 णा ज्वलांगाः ॥ महाप्रमोददुपयामकर्मचक्रुर्हिरुक्मिप्रियवांछयाते ॥३८॥ चतुर्विधं वाद्यमवाद्यन्नराजगु
 स्त्रियो मंगलगीतिमादरात् ॥ चित्रां धरीः रत्नसुवर्णभूषणागानप्रवीणा हृदयोत्सवप्रदां ॥३९॥ प्रैषीं विनाका

पिनदृश्यते ज्वरीदः रवीकृशः शुष्कहृदास्यपंकजा ॥ कृष्णात्पथे कृद्गतपो घरांसदा कृष्णाचिन्तां विकलां विनाशे ॥
॥४०॥ सुशुक्षिते गंधसुमात्यपोषितादिभियुत किंसुखितां प्रयाति वै ॥ कृष्णस्य हाष्यो निधिभिर्विभूतिभिः स
मचितो नैति सुखे तथा जनः ॥ इति श्री द्राविडकान्हजी महामज्ज बालमुकुन्दमठविरचिते रुक्मिणीमंगलारव्ये
काव्ये नवमः सर्गः ॥ ६ ॥ कृष्णैकचित्तमिकलेन्द्रियाथो भ्रम्याः सुगधाप्रणांशुकानि ॥ सद्द्रष्टव्यप्रोज्ये स्वसखीवच
सिसुखाय किंचिन्नवशुबुरत्र ॥ १ ॥ दुःखाय जातं सकलं पदार्थं सुधादिताया इव श्रीष्मपुण्याः ॥ कृष्णं विना द्वारव
तीशमीशं देहोपि देहोपि आरायवभूवसासुः ॥ २ ॥ सूचीतोद् इवाचरत्यलमलंकारोप्यरण्याग्निवद्वत्त्रं वृश्चिकपंक्ति
वत्सुमनसां मालाग्नि कीलायते ॥ वायुर्दक्षिणदिग्मवो मलयजाले पोठते लपापते रुक्मिण्याः स्यजने रिवत्तनु रिसे
रायते तं विना ॥ ३ ॥ रहः स्थिता श्रीष्मासुता हृदा कुलासंचितयं त्यागमनं प्रियात्मनः ॥ यथव्युता बालमृगीवसा च्चवीन्नि
जां सरवीं कृष्णापदा ज्वमानसीम् ॥ ४ ॥ द्विजवयमानसचालिं देवविदं पदं प्रणमामिते धनमासमर्चत माप्रणम्य च पृ
ष्ठमद्वयचसाप्रिये ॥ यदुनाथ ईशविधीश्वरो विरहानलं शमयन्कैरैर्ममजीवनं प्रददन्कदासगामिथ्यतीतिपति
हरीः ॥ ५ ॥ दमयन् दितस्तनयान् लक्ष्मि श्रुपाल्वात्त्वजरासुतान्सबलान् रवगश्च र्द्वजंगणानचिन्त्यवलक्ष्य
यः ॥ ममहृदयां शमयन्कदासमुपैष्यतीदृशं मनीतिरवगेदिः तद्वावरं मशदरतो नृपतेः सखिप्रिये ॥ ६ ॥ जलदाय

१-

यासोलेलैदेवपानयन्दि तिरुहययेकखिरहानरुपामयन्कदासुरवयत्यहोमप्रमानसम्॥सजलांबुदासितविग्रह
 श्रुपलांशुकोबसुदेवजोधगमथतीतिवेदद्वितस्यपदावनिज्यजलंपिबे॥७॥यदुनाथकृष्णाद्यानिधेव्रजनाथमांशरणं
 गतांविहानलेपतितामवाद्यकरिंयथासरसीतले॥कमपीहरक्षकमात्मनोनहिलोकयेजगतीतलेपतिताविधीशमु
 र्वामराश्रमंतिकाकलशयोर्मुखे॥८॥इतिरुक्मिणीवचनंसरनीश्रवणंविधायसुदुःखिताश्रुमुखीतदेवतुदेवविज्ञ
 मकारयद्रहसीष्टदम्॥प्रणतिविधायधनंसमर्थशुभासनस्थितमाश्रुतंसमपृच्छदात्मपतिं व्रजेशसुतंविदर्श
 नृपात्मजा॥९॥व्रजेशानन्दनोममप्रियःकदागमिष्यतीतिरेवेचरत्नवर्यसंविचार्यसत्वरंवद॥प्रसन्नहृदिजोत्तमोप्युवाच
 श्रीश्रमजेशृणुययामदास्त्रावतेपतिःसमर्थतीघुनम्॥१०॥त्यजाद्यशोकसंततिंचेरणसाकमेवेतपतिस्तुवतस्त्रियने
 ब्रुनेसुसत्यमेववै॥हरिष्यतिव्रजेशजोद्विकन्यकाग्रेहबलाद्विदर्भराजकन्यकांदसंविधायवैरिषु॥११॥सुधोपम
 बचस्तुतस्यरुक्मिणीनिशाम्यत्प्रसन्नहृद्विजोत्तमंस्वमौलिनाहादरंहृदाविधायविप्रवर्यमाननाममौ
 लिनै॥समर्थरत्नरुक्मवस्त्रगंधमांत्यत्रास्यकैरुवाचरेवहारत्नतेवचोस्तुतथ्यमेवहि॥१२॥तक्तजगामप्रदिरं
 प्रशस्यतांद्विजर्षमौविदर्भजाप्रसन्नहृद्वप्रवगेहमध्यगा॥जगौसखिभ्रिरीश्वरंपतिव्रजेशानन्दनेखप्रक्तत्रय
 माल्मदस्वभृत्यदुःखहारीणम्॥१३॥परात्परत्रिवाजेशाषनंदितांघ्रिपंकजंरमालयांगमन्युतंनिघायमानसाबुजे
 ॥समस्तवेदमौलिभिःसमीडितंस्वलद्विरासखीसमंगोविदर्भजंतीपरारमा॥१४॥बसुदेवनन्दनदेवकीसुतकृ

१८

ष्णागोकुलनाथमेदृशिगोचरत्वमुपैष्यसित्वमहोकदात्रामयनभुचं ॥ उदधिंघटोद्भवबद्धनुःस्वनतोरिहसुविदार
यन्मृगराजैवकरिमस्तकंकलौहरिभ्रुकेशरैः ॥ १५ ॥ अबलाकयेहमहोकदागुरुडां करणीरथस्थितवानकांशुकंनव
नीरदाद्भुतविग्रहंवनमालिनम् ॥ हिषभातपत्रसुचामरव्यजनैरलंकृतमद्भुताभरणैर्युतंनवनेघबच्चपलायुतंविबि
वगम् ॥ १६ ॥ मकरप्रवाभरणंकिरीटिनमंबुजछदनेक्षणंमकलावलीवृतचारुकंजमुखंसमुच्चनसंपतिम् ॥ सित
कुंदकुमलदंतमत्यरुणाघरोष्टमहोजलंसुकपोलमंबुजहस्तपादमहिन्द्रभोगभुजंभजे ॥ १७ ॥ गजमौक्तिकावलिकंठ
मगदकंकणांगुलिभूषणांघ्रिविभूषणादिबिभूषितंकमलालयंहृदयप्रियं ॥ अबलाकयसरिंगोकुलेशसुतंकदेहसमा
गतंनिजदासिकावनेहेतुतोनिजवत्सलंयदुनन्दनम् ॥ १८ ॥ अरिशंखपप्रगादासिचर्मधनुःशराद्यकरणंजोनिजप्र
क्तदुःखसमुद्रशोषकलपरःशरणप्रदः ॥ खरयंकदाद्यवरोहयिष्यतिमांप्रगृह्यकरेवलात्वकरणकेशरित्स्वभागमलंद
मंप्रदन्निपौ ॥ १९ ॥ सुषमालयंस्मरमोहनांगमनन्तमच्युतमात्मदंनिजप्रत्यवत्सलमात्मनाथप्रुदारकीर्तिमजाम
म् ॥ परमप्रमोदसमुद्रमीशविधीन्द्रशेषमुखैःस्तुतंकरुणार्णवंसमवाहिप्सोतजनाप्रयप्रदमाभजे ॥ २० ॥ अमरद्भु
मांघ्रिमेशेषसव्यमजापरंब्रजराजजवसुधामरासुरणजकाननपावकंस्वतुलप्रभम् ॥ सुरविप्रघेनुसमुद्रवृद्धिकर
यदाःकुलवारिजप्रियकारकंभुवनेविधर्मतिमोविनाशकरंभजे ॥ २१ ॥ गरलाविलस्तनपूतनानिकभात्मजाज
गदात्मजक्षतजात्रासापिजिघांसयास्तनमासपर्यावरामृत्तम् ॥ सप्रवापयागिसुदुर्लभमुचितांधुसतांसंपराय

रो निजभक्तवेषवतोष्य दशदृशीश्वरोवतुमाभिह ॥२२॥ जखिलेशमौलिचिष्णुणाग्रचिलंठनेडितपीठकःश्रुति
 मोलिरंनसमीडिताज्वपदोसमाधिकभूतिराद ॥ निजभक्तभक्तियुतरिधिशीश्वरजततेक्षितकामदोममदृष्टिगोच
 रतांकदासमियान्महोसबवारिधिः ॥२३॥ इतिरुक्मिणीकमलाजगौहृदयेनकृष्णपदार्णजंपरिरभ्यगद्दककमुदा
 शुक्लापूतक्षणवागिजा ॥ पुलिकांचिताखिलकामनापरिपूरकंहरिहार्ददंबसुदेवनन्दनचन्द्रचक्रसुरवप्रदंभवना
 शनम् ॥२४॥ निजनर्मदाहियुतारहोग्रहमध्यगायदुपप्रियास्वसहोदरहितदुःखिताखिलदुःखनाशिनमात्मद
 म् ॥ प्रियमीश्वरेश्वरमात्मनात्मनिर्निघायसुदुर्मुहुःकमलाजगौनिजनाथकृष्णपदाज्वदर्शनकाश्यया ॥२५॥
 इतिश्रीद्राविडकान्हजीप्रद्वाल्मजबालसुकुंदप्रद्विरचितरुक्मिणीमंगलाख्येकाव्येदशमःसर्गः ॥१०॥ अथद्वि
 जायाशयसूतवैदिनःपत्रीसमादायविदभभूषतः ॥ चेदियंययुःसत्वरमश्चकंजररथावरत्राभरणोदिचाद
 रात् ॥१॥ संप्राप्यचैद्येज्ञपुरंमहाद्रुतंगजाश्रयातैःपदिकैःसुसंकुलम् ॥ लोकाधिपैश्वर्ययुतंसुरद्विषं व्यला
 कप्रन्तेदमदोषमास्थितम् ॥२॥ सप्रास्थितंपुत्रयुतंसहोदरैरूपोपविष्टैःसरुचेदिभूषतम् ॥ प्रशस्यसंप्राप्य
 महादूरान्विताःशुभंघृष्टन्ससुतरस्यतस्यते ॥३॥ श्रीष्मोन्टपःपुत्रसमन्वितोद्यसपुत्रपृत्यात्पसहोदरस्याम् ॥
 संपृच्छतेनोवचसान्पेन्द्रचैद्येज्ञप्रदंपरमादेरण ॥४॥ पृष्ठावदित्वाकुशलंनृपस्यश्रीष्मस्यपुत्रैःमहितस्यवि
 प्रा ॥ पत्रीदुदुस्तांतिखितांचरुक्मिणाचैद्यापतेवाक्यमनोसमूचुः ॥५॥ तूर्णैर्विवाहंशिशुपालनाम्नःसुतश्रये

दीशुकुरुष्वमोदात ॥ यारुक्मिणीद्वारवतीश्वराय दत्ताविदर्भेशिन्द्रेण राजन् ॥ ६ ॥ निर्वीर्यरुक्मिणीबलतो विवाहं कृष्ण
स्यैष्ययाशिशुपालनाम्ने ॥ मित्राय दास्यत्यनुजां त्वदीयपुत्रायतीमाशुगृहाण राजन् ॥ ७ ॥ रथाश्वनागान्मणिरुक्म
भूषणं सुवर्णं रोप्यं सफलाक्षतायुधम् ॥ संप्रेषितं रुक्मिण्यै नृपेण चादरात्संगृह्यतूर्णितिलकं शिशोकुरु ॥ ८ ॥ उजरो हयित्वाति
लकं सुतस्य प्रस्थानमधै न कुरुष्वचैव ॥ सर्वैस्वसै न्यै निजिबांघवात्परागच्छवै वैदर्भपुरं सुखेन ॥ ९ ॥ श्रुत्वाथ राजाश्म
घोषनामासृतोक्तिमालोक्य च पत्रिकां ताम् ॥ विदर्भराजेन्द्रसुतस्य हर्षं संप्राप्य तानाहमहादेरेण ॥ १० ॥ प्रोसूतप्रोमा
गघवं दिव्यं धन्योऽस्य हंस्यस्य सुतस्य व्रुकमी ॥ ददाति तां श्रीष्मसुतां जनेषु सुदुर्लभां रूपतिरस्कृताज्जाम् ॥ ११ ॥
कृमेव सुतोयं शिशुपालनामा स्वर्गानुचणोतिकेदारगात्रः ॥ कृष्णीष्मराजेन्द्रसुतानिरेकपूर्णेन्दुजलज्जन्तमाङ्गी ॥
१२ ॥ लोकोत्तमां श्रीष्मसुतां न दुर्लभां परांस्त्रियं देववरोत्तमो चिन्ताम् ॥ निदीषि देहां जनमहिनीं जनको वैनमुद्यत
विलोक्य रुक्मिणीम् ॥ १३ ॥ अहंकारिष्ये शिशुपालनाम्नः पुत्रस्य मोदात्करपीडते वै ॥ ददाति रुक्मिणी स्वसहाद
रां तां प्रेक्षीपदाग्र्यां शिशुपालकाय ॥ १४ ॥ उजगत्य च द्वारवतीपतिः स विदर्भराजस्य सुतो हरतदा ॥ पात्स्या
मतेनैव वर्यससैन्यकासमित्रश्रुत्यापजनाः स्तुकुन्विता ॥ १५ ॥ तस्माद्वयं कुण्डितमात्मबांधवैर्यस्यामहं
क्तगजाश्वपतिभिः ॥ समर्थयानैः ससुहृद्विरात्मनः शत्रो हीरवै विजिगाषया वलात् ॥ १६ ॥ उक्तेति चैद्योय
समर्थतान्धनैर्वस्त्रेण चाभोजवदंघसादरात् ॥ तन्नेशुभे चोदपतिः सुतस्य तैर्विप्रैः प्रमोदाति लकं

कारयत् ॥ १७ ॥ भाष्मस्य पुत्र्यास्तु विवाहलक्षणं प्रोच्य पृजां दमघोषराजः ॥ पत्री गृहीत्वा पुनः पुरीते प्रा
 प्पाहुरासा सकले नृपाय ॥ १७ ॥ हृदुश्च पत्री परमादेरण चैद्यस्य वैदर्भसुताय दूताः ॥ सुसकृता तनययुस्वगंडं सं
 प्राप्य पूजां द्विजसूतकाद्याः ॥ १८ ॥ चैद्योश्च पुत्रोपयमस्य पत्रिकां स्वपुत्रमित्रभुलिलखचादरात् ॥ अस्तादद्या
 गावधियेक्षितेश्वरा समाह्वयकृष्णारिपूंससैन्यकान् ॥ १९ ॥ सैन्ययुतं वीरतमं जरासुतं शात्वं द्विजास्यं द्विवि
 दंधरासुतम् ॥ विदूरथां दीन्नातं शाभहीभृतः समाह्वयद्रामहरिद्विषानृपान् ॥ २० ॥ इति श्रीद्राविडकान्हजीम
 द्वात्मजबालमुकुंदभट्टविरचितरुक्मिणीमंगलकाव्ये कादशसर्गः ॥ ११ ॥ पुत्रायाश्चुदयोचिनं द्विजगणै
 मंत्रज्ञकैसोखिलैकर्मकारयदादेरणदमघोषारव्यानृपः सार्धक्यास्यु ॥ तेष्योगाः समलंकृतास्तिलगुडा
 न्वासोहिरण्यमणिरूप्यं जज्ञसः चार्पयदात्मजोदपत्पासंतर्यदिव्याधसा ॥ १ ॥ द्वात्रिंशध्वजनीभिश्च
 पदिकैः स्वर्णज्वलैः स्यंदनैर्नीगैश्चुवातिमदात्कटैर्ध्वजपताकाभूषणालंकृतैः ॥ वीरैः काबचिकैर्वरा
 युधधैर्युक्ताभिरासंबतश्चघोश्चीप्रवरांसुतं झटतिसंरोप्यायथोक्ठिनम् ॥ २ ॥ ठक्वाद्दुदुंभिर्मदला
 नकघनानद्यादिकानां गजाजानेयपुजनैः स्यंदननितरांसंन्नादितानारवैः ॥ कुर्वन्मिन्नशिरःश्रवंजन
 मनीकैश्चतलंकंपयन्सेनाघातरजाभिरंधतमसंलोकैस्त्वनुस्तरम् ॥ ३ ॥ मार्गेतिस्वरथोव्यवर्ततगजा
 श्वाः पंगवंस्युर्महान् गृध्रोक्षितवान् ध्वजाध्वजपताकावायुनास्त्राटिता ॥ रक्तं वारिधराववर्षुसस्यमा

नीकात्मकंपोभवचैद्यस्यात्मजपाणिपीडनमहोक्तुपुरंगच्छतः॥३॥ इन्द्रारिध्वजनीशतातुलमहा
भाराकुलागास्तदाभरीमर्दलतालकानकपशोमं द्रादिवाद्यस्यभूः॥ निद्रादस्यमिषणसार्तनिनंदचुक्रो
शोहेतिप्रभोदीनानाथदयानिधानभगवत्कृष्णातिहत्याहिमाम्॥४॥ सुत्वाघोररवंतुवैघतनयानीकस्य
नारीनराःसंविभ्रामृगवश्चनेमृगरिपोत्ययंमनिरे॥ उल्कापातममूलवतश्चघरणीकंपोजनानांहृदःकं
पोभामलिनंवलैरुपगतचैद्यात्मजकुंडिनम्॥५॥ ज्ञात्वचैद्यनृपंसमागतमथोभीष्मोन्टपोस्तक्मिणः
प्रीत्यैमित्रसुहृद्विरात्मसहजेःसाकंपयावग्रतः॥ पुत्रैःरुक्मिमुखैर्मृदंगपटहाधारावसुक्तोद्विजाधारायै
मंगलवस्तुभिध्वजपताकाद्यैःसुवर्णशुकेः॥६॥ सुत्वागतंतंशिशुपालमत्रविदभरीजंद्रसुतातिमोहम्॥
अवापेदहीवयमं विलोक्यकालांतकाब्धंगृहमध्यगासा॥७॥ कृष्णांध्रियेप्रविनिधायमानसंजगादभै
ष्मीनिजचेटिमातुरा॥ चित्तेधत्तःकृष्णपदारब्धकःसर्वात्मनामन्दधनोमयानिशाम्॥८॥ भ्रातासुरामा
मंसुराचदातुंसमुद्यतोतस्तनुमृत्सृजामि॥ नैक्षत्वयंलोचनतोपिकृष्णभायंयिभ्रोत्कामइनप्रभावे॥
९॥ उक्तेतिचेटिंहीरवच्छ्मासतीविदर्भजाकृष्णपदाज्वमात्मनि॥ संचिंतयन्तीनहिसासकतदासूनस्य
कुमीनागमनाशयातुरा॥१०॥ यदुदेवकृष्णवियोगकाननवन्हितःश्चसनाकुलीत्वक्कलहोवभूवविद
भराब्रह्महितुःप्रयोजदृशतदा॥ प्रथमस्तयोःरभसाशरीरमलंमुहुर्देहेतपरोजलधारयात्रुचशीतलंकुरु

हृदि चित्तन सभा गत पति गता रिष्यत जला धिन दीव विहाय नाम निजा कृति खलु रुक्मिणी ॥ मुनिवत्स

२३

तप्रियेक्षणवां चया ॥ ११ ॥ नवनील नारद चारु मोदन तनुं तडिद्रु सनं सदा भिनवां समस्त भयघ्न शित कीर्ति रिमा
प्रिया कसम व्युत्तम् ॥ विनिधाय मूषण भूषणां गम जेश लेव्यपदं हविर्नाहि वेदे देह मिमंजनं चत दा विद भ सुताप
रम् ॥ १२ ॥ जल धिं डिविष्णु पदोचना प्रवरूप माशु विहाय सहृदि चित्तने न सभा गत पति गता खलु रुक्मिणी
॥ मुनिवत्स माधि गतो न वद निज परंतनु मात्मनः परिरिष्य कृष्णपदार विन्द म प्रीष्ट माप मुदं पराम् ॥ १३ ॥ तस्यां क्ष
पाया प्रभवत्पुनत्वमस्तु भैष्या खलु जीव न प्रदम् ॥ तस्मिन् ददर्शात्म मुचं मुखवास न स्थितं वशिष्ठादि मुनीभ्य
रैर्चतम् ॥ १४ ॥ प्रशस्य भैष्मी कमलासनो ध्रुवीन्साभैर मे शो गिरि जालये ध्रुवम् ॥ हरिष्यति लां वसुदेव नन्द
नो दत्वा दमं दुष्ट गणेषु भक्तयः ॥ १५ ॥ विद्याय खड्गे नत्वदग्रजस्य मुखं कुरुपं ह्यद्य मस्य कृष्णः ॥ त्वोद्धारिकामा
मुनयिष्यती शो रामादिभिर्वृष्णिगणैर्युतः सः ॥ १६ ॥ ततो ददर्शात्मपतिं यदूत्तमं कृष्णं भवानी निलये वला क
रे ॥ प्रगृह्य चात्मानमतीव वेगतो हरन्तमाहि प्रमुखे रिमर्दनम् ॥ १७ ॥ विलोकय स्याद्यति हार्दतो हरिभैष्याः
गतायाः सुखवीरि धितदा ॥ स्वप्रोजगामा श्वधतस्य चित्तवत्सुदुःखतः प्रात्यम प्रीष्ट सिद्धिदम् ॥ १८ ॥
तामाह्मातातनये स्वसौ धमारुह्य शीघ्रं स रिधिभिः पमाजम् ॥ विलोकयतां चैद्य सुतस्य वा स्थितस्य सक्ष
त्रसुचामस्य ॥ १९ ॥ सुखाप्रसोः वाक्यमतीव घोरं विदारकं चे तस अस्मना हि ॥ दंभालि वद्भूमि धरस्य भै
ष्मी च कुंत शके व्यथिता वभूव ॥ २० ॥ तदा दृग्ज्वाश्रुततिं मुमोच दुःखादि रिरि श्रोत इवाकुलासा ग कृष्णात्मना

२३

शेव्वरदीनबंधो मांपाहि दुःखाद्यिगतांदयालो ॥२१॥ हृदासमालिग्यनिजेधरस्यपादारविंदं गृणतीं सुह
सुहुः ॥ माताइमे क्षींशृणु मेवचः सुतहवेनकार्यः करपीडनेत्वया ॥२२॥ प्रातुर्विधेयवचनसुगोत्रजेयथा
ननश्येत्कुरुततथाखिलम् ॥ आश्रासयंतीजननी मुवाचसाध साधरोष्टादशनेः रुषाकुला ॥२३॥ अधिकं ब्र
वीषियदाप्रसोभवतीशामिरूषातदातववाकदेहस्यधिकं रुदं कुलनं यथातृणसंचयम् ॥ अशानि मुखेग्रजरुमि
षाठपतत्प्रवाचियतः क्रतेहृदयक्षतेलवणं ददासि मुहुर्मुहुर्जननी मम ॥२४॥ पतिरस्ति मे ब्रजनाथ ईशविधी
न्द्रेषामुखस्तुतोनिजभक्तवत्सल आत्मनिर्भजनीयपादपयाजकः ॥ अवलोकनीयतरुपरः सुषमालयेः परमे
श्वराय दुष्टाणां माघवपालकोसुरवृन्दनामा करानलः ॥२५॥ अवितोमनुः प्रलयेऽप्यकृतिनेद्धताकिटिरू
पिणापृथिवीहेतोदितिजोष्टतः कनकाचलः कमठांगिता ॥ असुराधिपोनरसिंहविग्रहधारिणात्रुविदारितो
वटवामनाकृतिनाबलिच्छित्तितोन्तपाशुगुणाहताः ॥२६॥ दशमस्तकोरघुवशिनेविहतोविताजनकालजा
क्षितेभारदेत्यविनाशिनाहलधारिणासुधाविता ॥ जितरूपेणासुमनोद्विषः सुविमोहितोखिदिवोवितोधम
कृष्टतादमितोअकल्किवपुधरंणपरणयत् ॥२७॥ अवलोकनीयतरः पतिर्ममदीनबंधुरमीष्टदोभवती
भिरन्नयदूतमोब्रजपालकः ॥ निखिलेश्वरोऽद्भुतविक्रमोनिजभक्तदुःखविदारकः सहिदीनबंधुरिहाथरक्षतु

२२

प्रांविचाय निजा लिकाम् ॥२७॥ रवरगोश्टगालवराहकुक्कुरमर्कयोनुसमान्त्तपान्नविलोकयेदमक्षोकदापि
 विधीशाशकमुवानमि ॥ समयाहिवक्रगतानस्त्रियानुचरान्प्रसोतमृतेप्रभुप्रमप्रमोदसेमुद्रयात्म
 निकेतनं ब्रजपालजम् ॥२८॥ इति रुक्मिणीगदितं निशम्य पुनर्विचार्य च रुक्मिणीति हटं प्रसूस्वाति विक
 लासद्दान किंचन सोत्तरम् ॥ अवलं व्यधैय मुवाच कृष्णपदारविन्दं रतां सुते प्रणयतुरक्षतुते हरिपरमे
 श्वरः प्रणततिहा ॥२९॥ इति श्रीमद्राविडकान्हजीभट्टात्मजबालमुकुन्दमट्टविरचिते श्रीरुक्मिणीमं
 गलारख्ये काव्ये द्वादशासर्गः १२ ॥ चैयं विदभीधिपतिः समेत्य समित्रबंधुश्च सप्तत्यैसैः ॥ संपूजयामास सुवर्णव
 त्त्रालंकारकैः पुत्रमुदोहयासः ॥१॥ निवेशयामास ससैन्यबाधवंचैयं सपुत्रं सरथाश्च कुंजरम् ॥ विनिमित्तैस्त्वन्यागृह
 जलांसधसा पूर्णतितुंगे च सुविस्तृतां वरे ॥२॥ दृष्ट्वा तं शिशुपालमुन्नतहतुं लंबां धरोष्टं कपितुं उंकाकरुचं महोदर
 गलं सूक्ष्मप्रवंन्यापुजम् ॥ गाधर्मश्रुतिश्चिप्रसाद्युसुमनश्च शत्रुं बलौ जास्यदं दैत्येन्दं सभूवदुःखिततमो स्मृत्वा स
 ज्जामिन्दुभाम् ॥३॥ चित्ते प्राह नृपो मया यदिरमानायः समाराधितो धर्मेणैव समर्चिता द्विजकुलानित्यं प्रजापालि
 ताः ॥ तेनैवाश्रुमुवाच गच्छतु पुरं चैद्योद्य सं प्राप्य मेकन्यां चन्द्रमुखीं हरेयदुपतिः कृष्णः समागत्यैव ॥४॥ क्वयं
 मद्दुहिताविधूतममुखीमप्राति मृदीशुभाश्रीकृष्णांघ्रिसजो जदत्तहृदया सर्वात्मना तस्त्रिया ॥ क्वायं लोकसुधि
 कृतो हि शिशुपालो रुक्मिणीस्वीकृतो दैत्याश्चेति मदानयो भवति तेनैव पातः सृतो ॥५॥ रुक्मात्समागत्य सु

२२